

OVERSIGT

OVER

VIDENSKABSSELSKABETS OLDSAGSAMLINGS
TILVÆKST I 1910 AF SAGER ÆLDRE
END REFORMATIONEN

AF

K. RYGH

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER 1910. NO. 10

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1911

1. Fiskesøkk af sten med nogenlunde firesidet tværsnit, afrundet i den nedre, tilspidset i den øvre ende. Det har oprindeligt haft et gennemgaaende hul nær spidsen; men efterat dette var skadet ved en afkløvning, er der boret et nyt hul lige nedenfor og paatvers af det første, og fra begge hullets aabninger er der som almindelig udhugget en fure, som gaar over spidsen, til bedre befæstelse af snøret. F. ved Raknestangen paa Otterøen i Akerø, haardt indkilet i en bergrevne i det nuværende flodmaal, saa at det kun vanskelig kunde rives løs. Finderen fik det indtryk, at det havde sat sig fast her under fiske, hvilket forudsætter en høiere havstand end nu. Dette kan nok være troligt. Begge hul er borede fra begge sider som almindeligt i stenalderen. Indsendt ved hr. sogneprest H. Saxlund (T. 9105).

2. 17 spaaner af sortgraa, noget lysflammet, gennemskinnende, meget god flint. De er alle tynde og brede, har paa den ene side hel spalteflade, paa den anden flere mindre. De har alle en god, i regelen udbuget egg, som dog kun paa et par viser nogen retouche. De fleste maa have været brugte til skræbere, hvoraf ogsaa nogen beskadigelse af eggene bærer spor; nogle af dem har ogsaa en tilnærmelse til skaftstykke. Paa nogle kan dog eggen maaske rettere opfattes som skjæreegg. De fandtes paa Herfjord i Stoksund sogn i Bjørnør i en torvmyr, omtr. $\frac{1}{2}$ m. under overfladen og i lidt mindre afstand fra undergrunden. De laa tæt sammen i en dylge; under dem laa næver, som dog ikke kunde tages op i hele stykker, og der saaes ogsaa levninger af næver ovenpaa dem. Det kan derfor sluttes, at de har været nedlagte i en nævertine eller ialfald været omviklet med næver (9106).

3. Vævskyttelformet beltesten af kvarsit, 10,5 cm. lang, 3,5 cm. bred paa midten. Dyb og bred omgaaende fure, oversiden sterkt, undersiden svagt hvælvet. Den første har en kort, men udpræget slidningsfure i stenens længderetning. F. paa Eidem i Frænen (9113).

4. Ljaablade af jern, en bolt og levninger af et sterkt forrustet redskab af jern med et skaft af træ. F. under en mur nær gaden ved Bakkegaard i Trondhjem. Det er muligt, at stykkerne er fra en forholdsvis sen tid (9118).

5. To rundagtige, tynde spaaner af flint. Den ene har til den ene side en tilstødt kant, som noget ligner en skraberegg. Tilligemed to tidligere indkomne lignende stykker (nr. 8675 og 8941) er de levninger af et større fund af flintstykker, som blev gjort for lang tid siden imellem højderne nord for husene paa Vestre Alstad i Stjørdalen. Det blev da ført hjem til gården, men er siden blevet spredt, og det er levninger deraf, som senere er gjenfundne. Gave fra hr. gaardbr. Oliver Alstad (9127).

6. Tverøkse af sort, lidt lysflammet sten, meget lig R. 15 (jfr. ogsaa B. M. Aarb. 1907, 1, 50), usædvanlig fint og nøiagtigt arbejdet. Firesidet tværsnit, men forsiden er kun halvt saa bred som bagsiden. Den sidste og tversiderne er svagt hvælvede i tværetningen. Buget egg. 19 cm. lang, 4,5 cm. bred ved eggen, 3,5 cm. ved nakken, omtr. 3 cm. tyk ovenfor eggslibningen. Helt og omhyggelig sleben, men dog med nogle ikke afslebne ar efter hugningen. F. for et par aar siden paa Aas i Vestnes, liggende under det øverste torvlag. „Et par andre fandtes samtidig, men blev bortkastede“ (9128).

7. Duppeformet fiskesøkk af sten. Det har firesidet tværsnit med afrundede kanter og er afrundet i den nedre tykke ende. Det smalner jævnt ind fra den nedre til den øvre ende; 4 cm. nedenfor den sidste er der et gennemgaaende, fra begge sider boret hul; fra hvis aabninger der gaar en fure over spidsen. 17 cm. høit. Det er paa flere steder bedækket med kalk af rørorme og med kolonier af bryozøer. Det blev trukket op med fiskegarn paa Røren, en fiskebanke 6 km. i nordvest for Ona

fyr udenfor Romsdalen, paa ca. 40 favnes dyb. Jfr. nr. 1 ovenfr. Indsendt ved hr. sogneprest H. Saxlund (9133).

8. Oversten af en kvernsten af etslags grovkornet granit. Noget afslaaet i kanterne, men har vel oprindelig været 40—50 cm. i tverm. Temmelig tynd. Usikker alder. F. ovenpaa undergrunden i en myr paa Blø paa Mien i Akerø. Ogsaa indsendt ved hr. Saxlund (9134).

9. Haandtenshjul af grøtsten, omtr. fladt paa begge sider og 4 cm. i tverm. Paa den ene side er der nær kanten en række af 4 fordybede trekanter og indenfor en enkelt lignende, paa den anden side to saadanne trekanter. — Firkantet plade af grøtsten, 6,5 cm. lang, omtr. 3 cm. bred, noget tykkere i den ene længdekant end i den anden. Ved den tykkere kant er der i hvert hjørne anbragt et lidet hul. Det maa opfattes som et vævspjeld, som har været brugt ved upgaangsvæve med rendingstraade gennem hullene. Skriver sig vel fra middelalderen. F. paa bruget Husebybakken under Huseby i Børseskogn (9136 f.).

10. Perle af glas, affladet ved begge poler, af uigjennemsigtig blaa masse med gule, grønne og hvide flammer, 1,6 cm. i tverm. F. under pløining paa bruget Husebygjerdet under Huseby i Børseskogn (9138).

11. 2 Haandtenshjul af grøtsten, kalotformede, omtr. 3 cm. i tverm. forneden. — Brikke af brændt ler, hvælvet paa begge sider, med tynd kant, omtr. 4 cm. i tverm. Paa den ene side er paa midten indboret et hul. — Et stk. af kant og væg af en kjedel af grøtsten, som maa have været ca. 25 cm. i indre tverm. — Et endestykke af en firesidet hein af blaa skifer, som har været slidt paa alle sider. — Vævsten af grøtsten af almindelig form. — Et hjulformet stykke eller rettere en tyk ring med et snevert hul. Det synes at være af en konglomeratmasse af nogen lighed med cement. Det er 10—11 cm. i tverm., over 5 cm. tykt, hullet 1,5 cm. i tverm. paa midten (9140 ff.).

Disse gjenstande er fundne i tomten af en gammel røgovnstue paa Gyl i Tingvold, som blev nedrevet i begyndelsen af 1909. Efter en tradition paa stedet skal denne stue i sin tid være opført paa tomten af en ældre bygning, efterat denne var afbrændt.

Da hr. adjunkt Wilh. Lund i Kristiansund havde faaet underretning om denne stues nedrivning og om nogle fund, som var gjort ved udgravning af tomten, reiste han sommeren 1909 til stedet for at foretage undersøgelser. Da var tomten allerede planeret og jorden bortkjørt, og der var ikke længere adgang til at gjøre iagttagelser paa stedet. Der var heller ikke taget maal af stuen eller tomten. Han samlede imidlertid ved hjælp dels af hr. amtsskolelærer E. Hagen, dels af de arbejdere, som havde været med ved arbeidet, alle de oplysninger, som kunde skaffes. Paa grundlag deraf har han nedtegnet en beskrivelse af tomten, hvoraf det væsentligste

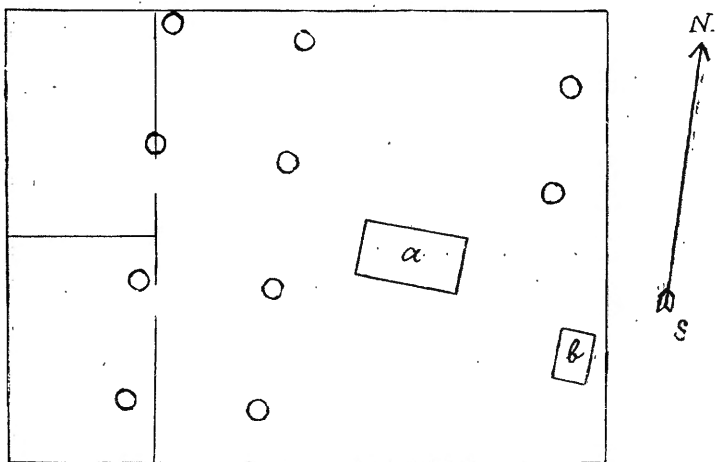

Fig. 1.

her skal meddeles, ledsaget af det her som fig. 1 gjengivne rids, som altsaa ikke gjør krav paa at være fuldstændig nøiagtigt med hensyn til maal og de indbyrdes afstande. Under gulvaasene var der først et lag løs sort jord, blandet med trækul og aske. Dette forklares vel naturligt som levninger efter den ældre stues brand. Under dette var der et lag haardstampet ler, delvis med et tyndt lag fin sand over. Dette lerlag hævede sig adskillig over den omgivende grund og var tydelig afgrændset paa alle sider. Det var vândret og jævnt i overfladen og kunde være ca. 50—60 cm. tykt. Dette lerlag har utvilsomt været gulvet i den ældre stue.

I dette lerlag var der en rektangulær fordybning, mindst 2 m. lang og omtr. 1 m. bred. Dens sider var klædt med flade stene, som var lagt lagvis ovenpaa hverandre, men hvøraf endel dog var ramlet ned. I gruben var der en hel del aske og trækul, og bunden dannedes af ler. Denne fordybning maa have været et ildsted eller en grue (*a* paa ridset).

Vestenfor denne fordybning var der i lerlaget to rader af hul, 4 hul i hver rad. Radene var indbyrdes parallelle og den indbyrdes afstand mellem dem og ligeledes afstanden mellem den østligste rad og fordybningen ansloges til omtr. 2 m. De yderste hul i hver rad stod nær kanten af lerlaget. Hullene var omtr. 50 cm. dybe og oventil omtr. 40 cm. i tverm. De var alle rundt kanten besat med smaa stene. I et af dem blev der fundet en omtr. 20 cm. tyk træstok, hvis øvre del var bortsmuldret; men forøvrigt var den hel, var tilspidset forneden og mentes at være af furu. I nogle andre af hullene fandtes der ogsaa mindre rester af træ. I den østlige del af tomten havde en arbejder iagttaget to lignende hul, som efter hans erindring havde saadan plads som angivet paa ridset. Ogsaa disse hul havde stene langs kanten, og ialfald i et af dem var der rester af træ. Længere syd paa den østre side laa den paa ridset afsatte flade sten (*b*). Den var bleven maalt af hr. Hagen og var 90 cm. lang, 55 cm. bred og 17—20 cm. tyk. Den hvilte ikke umiddelbart paa lerlaget, men paa en hel del smaastene, som laa i en 50—60 cm. dyb grop.

Flere steder i lerlaget havde man desuden lagt merke til en mængde smaa huller, velformede og jevnbrede lige til bunden. Deres dybde mentes at variere mellem 15 og 40 cm. og vidden mellem 2 og 6 cm. Talrigst var de vestenfor gruen og mellem de store hul i den vestlige del.

Om den plads, hvorpaa oldsagerne fandtes, kunde der oplyses, at de laa ovenpaa lerlaget i den løse kuljord. Det hjulformede stykke skal være fundet nær det sydøstre hjørne af tomten, og da der her skal have været et hul i sylmuren under den sidste stue, er det tænkeligt, at det er blevet stukket ind i en noget senere tid. Grundeieren fortalte, at der ovenpaa lerlaget var fundet mange „smaa, runde stene“ med et hul gennem midten, som

imidlertid blev bortkastede. Dette har vel ogsaa været haandtenshjul ligesom de to bevarede.

Desuden skal der under kuljorden være fundet flere uregelmæssig formede stykker af rødbrændt ler. Dette kan maaske være dele af lergulvet, som var blevet saaledes brændt ved, at der var gjort op ild umiddelbart ovenpaa det.

Hr. Lund gjør med rette opmærksom paa den overensstemmelse, som der i flere henseender er mellem denne hustomt og de to, som i 1907 blev undersøgte af dr. Schetelig paa Ævestad i Haa paa Jæderen. Se Bergens Museums Aarvog 1909 nr. 5. Ligheden viser sig navnlig i den fordybede grue, i den flade sten med underlag og i hullene i lergulvet, omend de sidste har været ordnede noget anderledes i tomten paa Gyl. Det maa forøvrigt antages, at der ogsaa i den østlige del har været to parallelle rader af 4 hul, om de end ikke blev iagttaget under den skjødesløse maade, hvorpaa tomten blev udgravet. Dr. Schetelig antager, at disse hul har været leie for nederenderne af stolper, som var bestemte til at bære taget, og som efterat træet var raadnet bort dog havde holdt sig i det haarde ler. At det samme har været tilfælde i denne tomt, bestyrkes ved at enden af en stolpe var bevaret i det ene hul. De smaa stene om kanterne af hullene maa være kilede ned for at støtte stolperne. Væggene i de jæderske stuer har været opførte af jord og sten. I den nordmørske har de efter al sandsynlighed været af træ. Dermed stemmer ogsaa traditionen om, at den skal være brændt op. Navnlig af stolpehullenes plads kan det sluttes, at den ældre bygning maa have været større end den sidst nedrevne stue. Ved den sidstes opførelse maa de dele af det ophøiede gulv, som blev liggende udenfor den, være blevet skaaret bort. Det er tillige tydeligt, at den ældre bygning har ligget i en noget anden retning end den senere, mere lige S.—N. Det er ikke let at afgjøre, om dens længderetning har været i V.—Ø. eller i S.—N. Hvis det sidste har været tilfælde, hvilket ikke er usandsynligt, maa stolperækkerne have været adskillig længere, end de bevarede hul viser.

De i tomten fundne og ovenfor beskrevne sager er af hr. adjunkt Lund som gave overdraget til samlingen. De giver ikke

holdepunkter for nogen sikker bestemmelse af tomtens alder. De jæderske hustomter antages af dr. Schetelig at skrive sig fra ældre jernalder og ikke at være yngre end omtr. 500 e. Chr. Saa gammel kan denne ikke være; men det er muligt, at den gaar op til Vikingetiden. Brikker af ler og haandtenshjul af saadanne former som de her fundne forekommer i denne tid.

12. Den nedre del af en nederst i skafthullet afbrækket baadformet økse af sten, af typen R. 35, men af noget simplere form, uden ophøiet ribbe paa forsiden og med mindre udsvinget egg bagtil. Stykket er 10 cm. langt. F. i en ager under fjeldsiden paa Benset i Akerø. Indbragt ved hr. sogneprest Saxlund (9145).

13. Tveegget spydspids af jern med temmelig fladt blad, som viser etslags simplere damasceret arbeide. 19 cm. lang, men nu lidt ufuldstændig. — 3 brudstkr. af kjedler af grøtsten, mulig af 3 forskellige. — Kolo eller lampe af grøtsten, kun tilhuggen, men ikke afglattet, beskadiget ved et hul i bunden, 12 cm. i tverm. over randen med et kun 4 cm. langt haandtag. — En svær halvmaaneformet vævsten af grøtsten med et hul ved hver ende. — Stor firesidet hein, 40 cm. lang, slidt navnlig i den ene halvdel. 2 smaa, meget slidte, tynde heine, den ene med et hul ved den ene ende. — Fiskesøkk af sten af oval form med uregelmæssigt rundt tværsnit, med to omgaaende furer efter længden, som krydser hinanden i enderne. — Cylinderformet haandtag og to fødder af en gryde af brændt ler af den fra middelalderen kjendte form. — Et stykke af en rund (roterende) slibesten. Disse sager er fundne paa Hofstad paa Hitteren i indmarken nær husene, paa en dybde af omtr. 25 cm. Det er udentvil rester fra en gammel hustomt; thi sagerne fandtes i et lag af sandig muldjord, som var sterkt blandet med kul og aske, og under dette var et lag af lergrus, som var saa haardt, at det var ugjennemtrængeligt for spade og hakke. Dette maa have været det gamle gulv. Fundets alder er noget usikker. Spydspidsen henviser nærmest til vikingetiden, medens lergryden og vel ogsaa slibestenen tyder paa middelaldersk oprindelse (9172 ff.).

14. Dolk af brunlig flint. Den har et skjevt firesidet, meget tykt haandtag, hvis fire hjørnekanter har en zikzakhugning, som dog ikke er synderlig fint udført, og hvoraf de to danner søm en kam efter stykkets midtlinje. Jfr. R. 66, S. Müller 168. Haandtagets længde er 7,5 cm., bladets kun lidt over 6 cm.; dette er nederst omtr. 2,5 cm. bredt, men haandtaget ved den bagre ende 3 cm. Det er utvilsomt, at bladet oprindeligt har været længere, men er blevet afbrækket og derpaa, som saa ofte har været tilfælde, paany opskjærpet. F. under jordarbejde paa Sem i Snaasen ikke langt fra Snaasenvandet. Fra denne bygd kjendes ellers kun yderlig faa levninger fra stenalderen (9181).

15. Haandtaget af et sverd af jern i 2 stkr. med en stump af en tveegget kling. Hjalterne er svære og af form som R. 492 med de samme stjerneformede fordybninger som paa dette. Længden af nedre hjalt er 11 cm., af øvre 9 cm. og afstanden mellem dem har været 8,5 cm. Til nedre hjalt slutter sig en 8 cm. lang stump af kling. Paa hjalterne er fastrustet levninger af lærred og udenpaa dette af træ. F. paa Lille Evjen i Selbu for nogle aar siden, idet det blev pløiet op tilligemed et (bortkastet) økseblad af jern og derpaa slængt tilside. Paa stedet er sandjord; men der er tegn til, at der har været en haug. Det er sikkert levning af en gravhaug fra vikingetiden. Stedet ligger nær Nid-elven mellem to bække (9182).

16. Haandtenshjul af sandsten, ualmindelig tyndt i forhold til vidden, omtr. 6 cm. i tverm., kun 0,8 cm. tykt paa midten. Svagt hvælvet paa begge sider. Noget beskadiget ved afskavning efter fundet. Er f. paa samme gaard Lille Evjen i Selbu i liden afstand fra foreg. fund. Kan godt ogsaa være en levning fra en gravhaug fra vikingetiden (9183).

17. Hammer af sten af formen R. 45, 6,5 cm. lang, 5×4 cm. i tverm. i de bredere partier, 4×3 cm. i furen, som er mere end almindelig dyb og bred. Ved enderne er tydelige merker af slid. Godt arbeidet med udprægede former. F. under jordarbejde paa Forsethalla under Forset i Stod (9206).

18. Sammenblandede fund fra vikingetiden fra Nodal i Stod:

a. Eneget sverd af jern. Klingen nu 66 cm. lang, men der mangler en stump ved odden, oventil 5,5 cm. bred. Nedre hjalt ligner R. 491 og er 10 cm. langt. Bevaret er ogsaa 8 cm. af grebet, men øvre hjalt mangler (9207).

b. Tveegget sverd af jern. Klingen nu 66 cm. lang, men der mangler et større stykke ved odden, og den er paa midten bleven næsten afbrækket af plogen. Den er oventil 6 cm. bred. Nedre hjalt er svagt bøiet, jfr. R. 501, 10 cm. langt. Af grebet er en stump bevaret, men øvre hjalt mangler (9208).

c. Eneget sverd af jern. Klingen overbrækket, men fuldstændig tilstede, 60 cm. lang, oventil 5 cm. bred. Nedre hjalt krumt og smekkert som R. 495. Af grebet kun en liden rest levnet, øvre hjalt mangler. Der blev dog paa stedet fundet et krumt stykke jern, som mulig kan have været dette hjalt; men det blev ikke bevaret (9209).

d. Tveegget spydspids af jern, lig R. 517. Bladet 24 cm. langt, indtil 3 cm. bredt, svagt ophøiet efter midten. Af falen kun 10 cm. tilbage (9210).

e. Tveegget spyspids af jern, noget lig R. 523. Af bladet, som har været bredt udvidet nedentil, er kun et 7,5 cm. langt stykke levnet. Falen, som er helt tilstede, 15 cm. lang (9211).

f. Fil af jern med afbrækket blad. Dette er nu 13 cm. langt, 2,5—2 cm. bredt, skraat riflet efter begge bredder og den ene smalside. Til bladet slutter sig en 7 cm. lang skafttange, som er indsmalnet fra bladet ved en skarp afsats i den ene kant og er tilspidset mod enden (9212).

g. Bøile af jern, dannet af en rund ten, omtrent af form som en stigbøile, men kun 7 cm. høj og 5 cm. bred forneden. Har maaske hørt til ridetøibeslag (9213).

h. En klinksøm og brudstkr. af nogle flere (9214).

i. Perle af lysblaat, gjennemsinnende glas. Paa siderne er 3 ophøiede knopper med indlagte, i spiral slyngede traade af hvidt glas. Knopperne omslynges af to tykke traade af hvidt glas, som krydser hinanden mellem hver knop. Til den ene ende slutter sig ligesom en krans af blaat glas med hvide skraastreger, som giver den udseende af et snoet taug. Formodentlig har det

været en lignende ved den anden ende; men denne er nu afbrækket (9215).

Disse oldsager er fundne paa Nodal, Kvams sogn i Stod, i en ager langt nedenfor gaarden paa en liden terrasse nær Snaasenvandet og Nodalselvens udløb. Den blev igjen opløiet høsten 1909 efter at have ligget som eng i 22 aar. Derved blottedes oldsagerne, som tildels reves op af plojen. Jeg besøgte stedet ved midten af mai og fik af grundeieren (Jakob Sæther) oplysning om de iagttagelser, han havde gjort under arbeidet. Det viste sig, at der her maa have været en hel samling af smaa hauger, som er blevne udjevnedede ved den tidligere dyrkning. En stendynge, som saaes nedenfor bakken, bestaar udentvil af stene, som derunder er ryddet bort. Ogsaa nu fandtes der stene ved de steder, hvor oldsagerne laa. Grundeieren havde iagttaget, at de 3 sverd laa i en række fra øst til vest med saa stor indbyrdes afstand, at de kunde tilhøre forskjellige gravsteder. Tilside for denne række fandtes paa et sted dele af et menneskeligt skelet med en meget optæret hjerneskal. I det hele mente han at have iagttaget 9 punkter, som saa ud som gravsteder. De øvrige oldsagers leie kunde nu ikke sikkert erindres. Der er grund til at tro, at der vil gjøres flere fund ved ny pløining af ageren.

19. To myrpele af naaletræ, fundne tilligemed nogle flere paa Eldraas i Stod under grøftegravning i et jorde nedenfor gaarden, staaende temmelig dybt nede i jorden. Der har vel engang været myr her. Den ene er 40 cm. lang, men antagelig ufuldstændig i den øvre ende, af en rund gren, som nedentil er tilspidset med to skarpe og rene hug. Den anden, som kun er 24 cm. lang, men aabenbart afbrækket, er gjort af en kløvet stør, ogsaa tilspidset med to hugflader. Gave fra hr. gaardbr. Eilert Elleraas (9222).

20. Kolo eller lampe af grøtsten. Skaalen er omtr. firkantet, og fra dens ene side udgaar et kort, bredt haandtag, som er gjennemboret med et hul. Er kommet fra Torshaug paa Byaasen (9223).

21. Perle af rav af form som en tyk ring med et forholdsvis lidet hul. Ved hullets munding er paa hver side inddreiet

en grube. Den er 1,8 cm. i tverm. og 0,7 cm. høi. F. paa øen Orten i Akerø under opbrydning af et stykke udmark, i sandjord under lyngtorven. Indsendt ved hr. sogneprest Saxlund (9224).

22. Flere brudstkr. af et tveegget sverd af jern, som har været meget svært. Deriblandt er stykker af hjalter, men deres form kan ikke sikkert bestemmes. — Ufuldstændigt økseblad af jern, afbrudt i skaffhullet. Det synes at have haft en form omtr. som R. 555. F. under jordbrydning paa Aarset i Veø pgd., Romsdalen. Gave fra hr. gaardbr. Olaf Aarset (9226).

23. Brudstk. af et enegget sverd af jern, 47 cm. langt, jevnt 5,5 cm. bredt uden indsmalning. Klingen har saaledes vist været temmelig lang; af hjalter saaes ikke spor. — Tveegget spydspids af jern, omtr. 45 cm. lang, men ufuldstændig ved odden. Bladet er meget fladt og nedentil 6 cm. bredt. Jfr. R. 520. F. i et grustag i den nedre af de gamle strandmæle paa Lademoen, et stykke vestenfor Ladebækken, lidt indenfor Trondhjems Aktiebryggeris bygninger. Langs denne mæl har der tidligere ifølge Schøning ligget mange hauger, og disse oldsager hidrører formodentlig fra en af dem. Begge stykker laa nederst i sandlaget ovenpaa bundleren, over 1 m. under overfladen. Ellers kunde intet af interesse iagttages paa stedet (9228 f.).

24. To fiskesøkker af ualmindelig form. Det ene er en naturlig, flersidet og temmelig tung sten, gennem hvis ene hjørnekant der er boret et hul. Endel kalk efter ringorme er fæstet til det. Det andet er en flad, temmelig tynd plade af pæreformet omrids med et hul, som ikke er anbragt i den spidse ende, men ved den ene side. Begge er fundne nær sammen mellem fjærestene og grus i en stenrøs paa Jenset paa Otterøen i Akerø. Om deres alder kan intet sikkert siges. Indsendt ved hr. sogneprest Saxlund (9231).

25. Blandede fund fra middelalderen og efterreformatorsk tid fra en hustomt i Trondhjem: En fin saks af jern med næsten cirkelrund bøile, 18 cm. lang. — En liden krukke af lertøi, knap 6 cm. høi, med to ører under randen, med graahvid glasur udvendig og indvendig. Ligner de almindelige middelalderske relikviekrukker og har maaske været en saadan. —

Vævsten af grøtsten af alm. form og et hjulformet stykke af grøtsten med et hul i midten, maaske ogsaa en vævsten. — Del af en kjedel af grøtsten med flad bund og brat opskraaende vægge. Den har i bunden været omtr. 30 cm. i tverm. — Stykke af en kaminkakel med grøn glasur, som har havt en sterkt profileret rand og indenfor den en bue med løvverk. — Flere stykker af en ovn af grøtsten. — 3 kvadratiske gulvfliser af brændt ler, den ene grønt glaseret. — Flere stykker af belæg, antagelig af en bordplade, med hvid glasur med violette figurer. — Fundet er gjort under gravning af kjelder under Olaf Trygvesøns g. 3 (nær hjørnet af Kjøbmandsgaden), hvorfra der ogsaa tidligere er indkommet fund (9233 ff.).

26. En tynd, fin hein, slidt paa alle sider, 11 cm. lang, men afbrækket. — En oval bøile af jern, dannet af et fladt baand, hvis ender er ombøiede til løkker, som omslutter en kort ten, maaske en del af en lænke. — Brudstk. af bladet af en kniv. — En større samling brændte ben, gjennemgaaende meget smaa stykker. F. i en stenrøs paa Øvre Flekstad paa Frosta. Benene fandtes i et lag paa bunden ikke langt fra den ene kant. Oldsagerne laa nær midten (9241 ff.).

27. Flekke af brunlig, klar flint, 7,5 cm. lang. Slagbulen ved den ene, smalere ende er afjevnet med et par slag, vistnok for skjefningens skyld. Den har en tydelig retoucheret skraberegg i den ene, noget udbuede sidekant og maa ansees som en flekkeskraber. F. under jorddyrkning paa Rekbu paa Frosta, dog ikke paa samme sted som det store flintfund, hvøraf tre tidligere indkomne stykker, nr. 9012 (se VSS. 1909, 10, 32), er de eneste bevarede levninger, men paa et eng i sydvest for dette og nogle hundrede alen derfra (9244).

28. Slibesten for stensager af en kvartsitisk stenart, 20 cm. lang, 7—9 cm. bred. Har paa begge sider omtrent plane slibeflader og langs efter hver af dem en fure, som vel maa være dannet ved slibning af spidse redskaber. Ogsaa den ene kantside er delvis brugt til slibning. F. i en ager paa Rakvaag (stykket Gurihaugen) paa Otterøen i Akerø (9249).

29. 3 afspaltede stykker og en naturlig klump af flint. Det

ene har i kanten en tilhuggen skraberegg. F. tilligemed et stykke af kvarts paa øen Tautra i Romsdalen, liggende sammen og paa samme sted som de 3 i 1907 indkomne skeformede skrabere, nr. 8070 ff. (9250). Nr. 28 og 29 indbragt ved hr. sognepræst Saxlund.

30. Ufuldstændig baadformet økse af sten med skafthul. Den er afbrækket i gammel tid 3 cm. nedenfor skafhullet. Den har lignet R. 35 eller mere Sv. Forn. 96, men været noget førere og sandsynlig mindre bøiet. Den har en op høiet rand langs efter forsides midte og en anden lavere tvert over, paa begge sider af skafhullet og bøiede om sidekanterne. Sterkt frem spring rundt om hullet paa bagsiden. Sidekanterne skarpe. Nuværende længde 13 cm. (oprindelig omtr. 20 cm.), bredden tvert over hullet 6,5 cm. Skal være f. for længere tid siden paa øen Indlandet ved Kristiansund. Nærmere oplysninger om findestedet kan ikke nu skaffes. Gave fra hr. adjunkt Wilh. Lund (9251).

31. Slibesten for stensager af en haard sandstenart. Nu 32 cm. lang, omtr. 12 cm. bred; men den har været meget længere, da den er tvert afbrækket, hvor den har været mest tyndslidt. I det dybeste af slibefladen kun 1 cm. tyk, men i den tykkeste ende 4 cm. Den har ogsaa oprindelig været noget bredere end nu. Den er trugformet slidt og har desuden efter fordybningen en smal slibefure. F. paa Nord-Hegdal paa Otterøen i Akerø under jordbrydning i indmarken, 30 cm. dybt i myrjord, ca. 50 m. over havet og 200 m. fra sjøen (9252).

32. Pilespids af graasort kvartsitisk sten, fint tilhuggen paa samme maade som flintspidser. Som det sees af afbildningen fig. 2 er formen særlig smækker og elegant. Den er 10,5 cm. lang, største bredde noget foran den bagre ende 1,8 cm. Bagtil er der en svag indbøining med fin tilhugning. Dette sjældne stykke

Fig. 2. $\frac{1}{1}$

er f. paa øen Gossen i Akerø nær sundet, som skiller denne ø fra Rinderø, 1 m. dybt i en torvmyr, men dog 1,5 m. over myrens bund, omtr. 30 m. over havet og 100 m. fra sjøen (9253). Nr. 31 og 32 er indbragte ved hr. sogneprest Saxlund.

33. Et par dobbeltskaalede ovale spænder af bronze af formen R. 657. Overskaalerne er kun ufuldstændig tilstede, og de er ligesom underskaalerne adskillig forbøiede; 11 cm. lange, 7 cm. brede over midten. — Tangen og en del af bladet af et knivblad af jern. — Nøgel af jern, noget lig R. 459, nu afbrækket i buen, har flad stamme og løkke oventil, nu 13 cm. lang. — Skrinhank(?) af jern, omtr. som R. 451, men den midtre del er flad; enderne, som har været afsluttede med smaa spiraler, er delvis afbrækkede. — Enkeltledet mundbid af jern. Selve biddet er 12 cm. langt, ringene, som er flade, lidt over 4,5 cm. i tverm. — En nu 9 cm. lang, rund ten af jern, afbrækket i den ene ende og i den anden fladt udvidet, med et lidet hul. F. paa Øvregjerdet under Rise i Opdal paa det samme jordstykke, hvorfra der tidligere er indkommet en mængde fund, saa godt som alle fra vikingetiden. Der har her engang været en stor samling gravhauger. Dette fund skriver sig fra en kvindegrav fra vikingetiden. Af enkelte stykkers tilstand og af at der er rustet stumper af kul fast til nogle af jernsagerne, kan det skjønnes at være en brandgrav. Indsendt ved hr. skolebestyrer Engel Meslo (9254 ff.).

34. Yngre jernalders gravfund fra Røttingsnes i Tingvold.

a. Et par enkeltskaalede ovale spænder af bronze af formen R. 647. Dobbelt charnier og naale af jern, til hvilke er fastrustet stykker af uldtøj (9260).

b. Nøgel af bronze, 6,3 cm. lang, hvis haandtag dannes af en cirkelrund, tverriflet ring, fyldt af to krydsende stænger, ornerede med længdestreger og prikker. Fra stilken, som kun er 3 cm. lang, udgaar til den ene side et bredt aks med et firkantet hul; akset har ikke havt tapper. Paa den ene side er der en lav ophøiet ribbe over akset (9261).

c. Et lidet beslagstykke af bronze, orneret med dyre-

former. Det har ved den nedre kant 3 og lidt nedenfor den øvre ende 4 nagler af bronze med hvælvede hoveder, omgivne af en tyk, riflet traad, i rækker tvært over stykket. Naglernes stifter er 0,5 cm. lange og er med sin anden ende klinket til smale remser af bronze; den mellemliggende rem, hvoraf der sees levninger, har ikke været meget over 1 mm. tyk. Senere er der blevet anbragt en nagl af jern i hver ende af stykket. Beslaget er 4,5 cm. langt (9262).

d. 27 perler af glas. Deraf et en sammensat med 3 led, men oprindelig med flere, med gulagtigt belæg; et led af en lignende tykkere, og et led af en sammensat af blaat glas. Den største del er smaa ensfarvede, blaa, gule, grønne eller hvide, deraf en prismatisk (14-sidig) og en dobbeltkonisk. Af flerfarvede er der to større, hovedsagelig med dambætmønstre, en med brun og en med grøn bund. Fremdeles en hvid med to krydsende brune baand, en gul med krydsende røde baand, en lignende med etslags stjernemønster i rummene mellem baandene, en lysblaa med hvide zikzakstriber, en sort med brune og gule flammer, en hvid med brune flekker, en cylinderformet blaa med røde, gule og hvide tegninger (9263).

e. Hængeduppe af sten, flad og tynd, indsmalnende mod den ene ende, hvor den har et hul, tvært afskaaret i begge ender, 2,5 cm. lang, 1 cm. bred ved den ene, 0,4 cm. ved den anden ende. Stenarten graahvid med mørkere flammer. Stykket har formodentlig været anbragt paa samme baand som perlerne (9264).

f. En tolvsidig granat, 0,9 cm. i største tverm., mørk brunlig. Den maa have været indfattet i en eller anden gjenstand, som er opløst i jorden (9265).

g. Haandtenshjul af løsbrændt ler, hvælvet paa begge sider, omtr. 4 cm. i tverm. og 2 cm. tykt, nu flaget i tre skiver (9266).

h. Stegepande af jern, som R. 430. Panden er 20 cm. i tverm. og kun meget svagt buget. Skaftet, som nu er brækket i 2 stykker, har været 58 cm. langt foruden det stykke af det, som er naglet fast paa bagsiden af panden (9267).

i. En hel del brudstkr. af en linhekle af jern, jfr. R. 433.

Tinderne har raget mindst 7 cm. op over understellet, hvoraf der kun er levnet brudstkr. af tynde plader af jern (9268).

k. Et 8 cm. langt brudstk. af et sigdblade af jern, som er afbrækket i begge ender, delvis bedækket med levninger af træ (9269).

l. Celt af jern, væsentlig som R. 401. 12 cm. lang, 6,5 cm. bred ved eggen (9270).

m. Flere stkr. af en saks af jern. Bøilen synes at have været trang, omtr. som R. 442. Eggene har kun havt en længde af 8 cm. (9271).

n. Dele af et eller mulig to knivblade af jern (9272).

o. Nogle beslagstykker af jern, bestaaende af tynde plader. Ialfald ét af dem, som har en spalte i midten, har hørt til et laasbeslag (9273).

p. En stor samling klingsøm af jern. De helt bevarede har en længde af 2—2,5 cm. mellem hovederne (9274).

q. Endel ubestemmelige brudstkr. af jern, deriblandt af en krog og af en bøile (9275).

r. 2 stykker flint, hvoraf det ene bærer merke af at have været brugt som fyrflint (9276).

s. 2 heiner af skifer, firesidede, den ene 35 cm. lang, brugt paa alle sider, den anden kun 10 cm., men antagelig ufuldstændig, brugt bare paa to sider (9277).

t. Brudstk. af en kjedel af grøtsten. Det er en del af overkanten med en liden rest af en fremspringende tap under kanten (9278).

u. Flere stkr. ben. Deriblandt er nogle sikkert af et menneskeligt skelet, saaledes rester af et kæveben med nogle tænder. Endel af benene, som fandtes paa andre steder i røsen, er derimod dyreben (9279).

Dette store fund er gjort i en røs paa Røttingsnes i Tingvold, som isommer blev udgravet af samlingens bestyrer. I røsen har været nedsat en baad, som har været omtr. 4,5 m. lang, staaende i retning nord—syd. I den har været nedlagt et kvindeligt lig med hovedet mod nord. Om røsens bygningsmaade og gravens anordning se forøvrigt ovf. nr. 6 s. 4 i denne aargang af VSS.

35. Yngre jernalders gravfund fra Røttingsnes i Tingvold.

a. Flad perle af brun skifer, 2 cm. i tverm., 0,4 cm. tyk, dog lidt tyndere til den ene side, hullet 0,5 cm. i tverm. paa midten. Den ligner næsten nøiagtig to perler, ligeledes af skifer, som jeg 1870 fandt som eneste fund i en røs paa Trones i Værdalen, og som jeg dengang henførte til ældre jernalder (nr. 578, Ab. 1870 s. 21). De bør udentvil rettere ogsaa henføres til vikingetiden (9280).

b. Flere brudstkr. af en skjoldbule af jern, som er bleven knust under vægten af stenmassen. Dens form kan ikke nærmere bestemmes (9281).

c. Firkantet remspænde med naal af jern, omtr. 4,5 cm. bred. Den er bedækket af en fastrustet masse, som ialfald tildels kan være læder (9282).

d. Den bagre del af et sigdblade af jern med en over 2,5 cm. lang nagl, hvormed det har været fæstet til et haandtag af træ (9283).

e. Syl(?) af jern med levninger af et træskafte. Idethele 6,2 cm. lang (9284).

f. Beslagstykke af jern, nu 8,5 cm. langt og indtil 6 cm. bredt. Ved den ene længdekant er pladen skraat nedbøiet. Synes at have været fæstet til et underlag med 3 nagler (9285).

g. En stor samling klinksøm og spiger af jern. Klinksømmene er 2—3 cm. lange mellem hovederne, spigrene, hvoraf nogle er sterkt bøiede, indtil 6 cm. lange (9286).

h. 3 stykker flint (9287).

Dette fund gjordes i en anden røs paa den samme gravplads paa Røttingsnes i Tingvold. Ogsaa her synes der at have været nedsat en baad og efter oldsagerne er det vel en mandsgrav. Foruden de her beskrevne sager saaes der rustmerker af flere opløste gjenstande af jern, deriblandt vistnok vaaben. Om røsens bygningsmaade og anordning se forøvrigt ovf. nr. 6 s. 6 f.

36. Yngre jernalders gravfund fra Mittet i Veø.

a. 4 stkr. af et tveegget sverd af jern, som har lignet

R. 489. Haandtaget med hjalter uden knap er bevaret. Klingens har oventil været 5,5 cm. bred (9289).

b. Tveegget spydspids af jern af en med R. 529 beslægtet form. Nu 36 cm. lang, men der mangler noget af falen; bladet nedentil vel 5 cm. bredt. Svagt ophøiet efter midten. Eggene endel beskadigede ved rustning (9290).

c. Skjoldbule af jern, kun 10 cm. i tverm. over aabningen indenfor randen, men temmelig høi. Smal indknibning ovenfor randen. Af randen er kun lidet bevaret, og i toppen mangler et større stykke (9291).

d. Økseblad af jern, nærmest lig R. 561, 16 cm. langt, 12 cm. bredt ved eggen (9292).

e. Ljaablade af jern som R. 386. Lidt af spidsen mangler, nu 54 cm. langt, maalt efter ryggen. Det synes at være adskillig opslebet; ved tangen nær 3 cm. bredt, men i den ydre del kun 1,5—2 cm. (9293).

f. Sigdblade af jern, i form lig ljaabladet. Tangen nedentil tilspidset og ombøiet. Omtr. 27 cm. langt, maalt efter ryggen (9294).

Dette fund er gjort under brydning af nyland paa Mittet ved Langfjorden i Veø pgd. i Romsdalen. Sagerne laa 1 alen dybt i jorden, udentil i tomten af en før udjevnet gravhaug. At det har været en brandgrav, fremgaar af, at alle stykker har sterk glødeskal, og at der tildels er rustet kulstykker fast til dem. Om fund af ben er intet oplyst.

37. Økse af sten uden skafthul, helt sleben. Den har en smule mere buet eggslibning paa den ene side end paa den anden, men maa dog vel rigtigst bestemmes som en retøkse. Den er 20 cm. lang og ualmindelig jevnbred, 5,5 cm. ved eggen og ved nakken, 6 cm. paa midten. Ved nakken vel 3 cm. tyk, paa midten nær 4 cm. I tversnittet er bredderne og den ene smalside hvælvede, den anden smalside mere flad. F. 1898 1 alen dybt i myr paa en holme i Omsundet udenfor Rensvik, Bremsnes sogn nordligst paa Frei. Gave fra hr. disponent J. Grims-moe (9295).

38. Dolk af hvidgraa flint af formen R. 64. Den er 20 cm.

lang, bladet nedentil 4 cm. bredt. Er f. paa jevn mark paa Lindvaagen paa Tusteren i Nordmøre (9303).

39. Middelaldersk gryde af bronze af den almindelige form med trekantede udstaaende hanker og 3 tresidede fødder. Har ikke som almindelig tre, men kun én ophøiet ribbe om bugen. En støberand gaar tvert nedover hele karet. 23 cm. vid over mundingen. Er kommen fra Ekne i Skogn (9305).

40. Flekke af sort, gennemskinnende flint, over 9 cm. lang, adskillig buet. Slagbulen ved den ene ende er let afjevnet; den anden ende viser spor af tilstødning til skraberegg. Den maa derfor ansees for en flekkeskraber, som har været indrettet til skjeftning. F. omtr. 1 alen dybt i jorden paa Olderøien i Melhus, i sidedalen mellem Rakbjørg og Aanøien over 100 m. over havet. Finderen havde ikke iagttaget mere end dette ene stykke (9307).

41. Den forreste og største del af bladet af en enegget kniv af brunlig skifer, som maa have haft en form lig R. 57. Stykket er 6,5 cm. langt, indtil 3,5 cm. bredt. — Den midtre del af en slank pilespids med skarp midtryk af graa skifer, antagelig af formen R. 88. Stykket er 4 cm. langt, 1,5 cm. bredt. — Et i begge ender afbrækket stykke af en pilespids af graa skifer af samme hovedform. Den har dog ikke haft skarp midtryk, men hvælvede sider. Omtr. 2 cm. langt, indtil 1,3 cm. bredt. — Oddestykke af en pilespids af rødbrun skifer, 3,7 cm. langt. Har været temmelig bred og afladet efter midten. — Et ved begge ender afbrækket stykke af en smal pilespids med skarp midtryk af graa skifer, 4,2 cm. langt, indtil 1,3 cm. bredt. — Et ved begge ender afbrækket stykke af en pilespids af graa skifer, 3,5 cm. langt, indtil 1,7 cm. bredt. Stykket er nu aflaget paa begge sider, men eggene træder dog tydeligt frem. — Brudstk. antagelig af en smal enegget kniv af rødbrun skifer, afbrækket ved begge ender. Den har haft en ophøiet kant nærmere ryggen og en jevn slibeflade derfra til eggen. Eggen har været adskillig buet, ryggen omtrent ret. Stykket er 4 cm. langt, 1,7—2 cm. bredt. En saa slank form af skiferknive er sjelden. — En del af skaftstykket af en enegget kniv af graa skifer, hvis form ikke

nærmere kan bestemmes. — 2 stykker af emner, et af rødbrun, det andet af brunlig graa skifer, som i kanterne viser de indskurede furer, ved hjælp af hvilke stykkerne er udbrækkede af skiferpladerne. Disse stykker er f. paa stenalderspladsen paa Storsvik under Lauvstrand, Stoksund i Bjørnør, i den fra Nunfjorden opgaaende li. Fra denne plads er tidligere gjentagne gange indkommet samlinger af lignende art, næsten udelukkende bestaaende af sønderbrudte stykker (9310—9318).

42. 4 stykker af eneggede knive af sandsten af brun eller graa farve. F. paa Grønvollan under Lauvvik, Stoksund sogn i Bjørnør, ved Herfjorden nær den bekjendte stenaldersplads (9319).

43. Tilhuggersten eller knusesten af hvid kvarts. Den har havt en langagtig form med ovalt tværsnit, men er tvert afbrukken, og kun det ene stykke bevaret. Det er 6 cm. langt, ved bruddet $5 \times 3,5$ cm. i tværm. Den uskadte, afrundede ende viser sterke merker af stød. F. paa Grønvollan i Bjørnør paa bunden af et myrhul udenfor den strækning, hvor skifersagerne er blevne fundne. Da der paa denne plads ogsaa er forekommet affald af flint, lader det sig gjøre at opfatte stykket som en tilhuggersten (9320).

44. En samling fliser af brændt ler, hele og i brudstkr. De har været kvadratiske og glaserede paa den ene side, grønne, brune, røde, gule eller sribede. F. ved en mindre gravning paa Elgeseter klostrets tomt (9322).

45. Duppeformet fiskesøkk af grøtsten. Det har fire-sidet tværsnit, er tvert afskaaret i den nedre ende og tilspidset mod den øvre. 4 cm. nedenfor spidsen er der et gennemgaaende hul, og fra dettes munding gaar en fure over spidsen. Det er 18 cm. langt. F. ved den samme gravning paa Elgeseter. Søkker af grøtsten af denne form forekommer ofte, deriblandt ogsaa fundne ved grundgravninger i Trondhjems by. Ialfald ofte skriver de sig vist fra middelalderen (9323).

46. 3 fiskesøkker af sten, alle af haarde stenarter. Det ene er uregelmæssig duppeformet, tildels noget grovt tilhugget, medens det paa et stykke er glatslebet. 4 cm. fra den smalere

ende har det et hul, som er indboret fra begge sider med gennemslag af midtpartiet. Fra dette gaar en fure over spidsen. Det er 20 cm. langt. Jfr. ovf. nr. 1. — Det andet, ligesaa af en haard stenart, er afbrækket, og kun den øvre del, som har samme form som paa det foreg., er bevaret. Ogsaa her er hullet boret fra begge sider. — Det tredje er en noget uregelmæssig, fladagtig sten af et haardt slag, som til den ene side løber ud i en spids; nær denne er et gennemgaaende hul, som ogsaa her er boret fra begge sider, men der er ingen fure over spidsen. De er alle fundne paa Uglvik paa Otterøen i Akerø, det første under en sten i et næst, medens de to andre antages at være komne fra en ager, som ligger et godt stykke fra sjøen (9330).

47. En stor flintblok, den største, som samlingen eier, $32 \times 22 \times 15$ cm. i tverm., veiende 14,3 kg. Den indeholder god, blaagraa flint. Paa en side har den naturlig kalkskorpe med flere dype hul. Men paa flere steder er der spalteflader, tildels med tydelige slagbuler og af stor udstrækning. Der maa kunne være gjort temmelig store redskaber af de skiver, som her er afspaltede. F. i fjæren paa Røsøvaag paa sydvestsiden af øen Gossen i Akerø. Paa dette sted er det udelukket, at saadanne flintblokke skulde skrive sig fra skudt ballast. Gave fra hr. landhandler Johan Hollen (9331). Nr. 46 og 47 er indsendte ved hr. sogneprest Saxlund.

48. Omtr. en trediedel af understenen af en liden haandkvern, af en skifrig stenart med sterkt fremtrædende granater. Den har rundt randen hayt en tyk ophøiet kant, saa at overstenen har ligget i det indre fordybde rum. F. paa Steine, Kvenvær sogn paa Hitteren. Gave fra hr. bygmester Anthon J. Nerem (9332).

49. Boggreie, dannet af firedobbelt sammenlagt sælskind, sammensyet med traad, som det synes af tvundet haar. Det bestaar af to, omtr. 70 cm. lange stykker, som ved den ene (øvre) ende er fast sammenknyttede ved læderremme, ved den anden (nedre) ende løst sammenbundne ved en rem. Der findes ingen merker til, at der har været tilknyttet remmer paa siderne. Derimod hænger der fast til remmen forneden en rest af et toug af tvundne sælskindsremme og der er ogsaa i det nederste af hoved-

stykkerne flere hul med levninger af isiddende tykke remme. Deraf maa fremgaa, at greiet har været bestemt for kjørerene. Det er fundet 43 cm. dybt i en myr paa Akerø prestegaard. Det kan vel være rimeligt, at det engang maa være ført hid fra en nordligere del af landet; men dette maa isaafald efter dets leie i myren være skeet for meget lang tid siden. Gave fra hr. sogneprest Saxlund (9333).

50. Økse af sten med skafthul af typen R. 28 med flad bagside og hvælvet forside. Det indre hjørne ved eggen og en større del af denne er afslaaet. Hullet er boret fra begge sider, men meget jævnt og glat. 15 cm. lang og nær 6 cm. bred ved eggen. F. paa østre Rykke (bruget Volden), Skatval sogn i Stjørdalen (9334).

51. Liden økse af en art sandsten, kun 5 cm. lang, 3 cm. bred ved eggen, som er svagt buet. Den har været en tverøkse og ligner meget nogle ifjor fra samme gaard indkomne. Se VSS. 1909 nr. 10 s. 14 og fig. 7. — Økse eller meisel af skifrig sten, 6 cm. lang, omtr. 2 cm. bred over det hele. Egg-slibningen er lidt mere hvelvet paa den ene side end paa den anden. — Skraber af mørkgraa, hvidfleklet, god flint; trekantet med en retlinjet kant og to buede, som gaar sammen i en spids. De to sidste har fint tilhugne skraberægge. Kun $3,3 \times 2,8$ cm. i tverm. og ikke over 0,6 cm. tyk. — 4 sammenhørende stkr. af en eneggget kniv af sandsten, tilsammen 8,5 cm. lang, men ufuldstændig i begge ender. Fladsleben ryg, flade sider med en smal, skarp egg-slibning paa begge sider, 2—3 cm. bred. Dette er det længste bevarede stykke af nogen kniv af sandsten, som haves i samlingen. De forekommer ellers paa stenalderspladser med skifersager. — Brudstk. af en slibesten, kun 6×5 cm. i tverm., som har været sterkt trugformet slidt paa den ene side, svagere paa den anden. — Dertil kommer to tvilsomme økser og en ligeledes usikker meisel. Disse stykker er fundne paa Søndre Hegdal paa Otterøen i Akerø, sandstenskniven nær den plads paa Hegdalsstranden, hvorfra der tidligere gjentagne gange er indkommet fund, de øvrige stykker paa forskellige steder paa gaardens grund (9344 ff.).

52. En samling af flintstykker (30 stkr.), hvoraf de fleste maa ansees som arbejdsaffald, alle smaa. Deriblandt er dog nogle tildannede redskaber: en liden flekkeskraber af blaaavid klar flint, kun 3,2 cm. lang, med fint tilhuggen skraberegg i den ene ende og nedover den ene sidekant. — En liden skiveskraber af opak flint og vandslidt. — 3 stykker med mere usikker skraberegg. — Flekkekniv(?) af flint, hvis egg synes beskadiget ved brug, 4,5 cm. lang. Ved den ene ende er ryggen afjevnet antagelig for skjefningens skyld. — Et stk., som synes tildannet til en bladformet pilespids. — Fremdeles medfølger: Økse af skifrig sten, omtr. 5,5 cm. lang, lidt over 2,5 cm. bred ved eggen. Eggen er dannet ved tverslibning paa den ene side. Stykket er i den øvre del endel forvitret og afstødt, hvorved formen er blevet noget uregelmæssig. — Oddstykket, 4 cm. langt, af en enegget kniv af skifrig sten, indtil 1,7 cm. bred. Siderne er slebne i ét plan fra ryggen til eggen. Hertil kommer endnu et stykke antagelig af en slibesten. — Alle disse stykker skal være indsamlede paa et sted nær Misund, sydvestligst paa Otterøen i Akerø. Oplysningerne, som haves om fundet, er ikke tilfredsstillende. Der kan være spørgsmaal, om der ikke er foregaaet sammenblandinger fra forskjellige fundpladse (9352 ff.).

53. Halvdelen af et bryne af grov skifer, slidt paa to sider og afbrækket paa midten, hvor det har været mest tyndslidt. F. 30 cm. dybt i et gruslag paa Talstad i Frænen. Gave fra hr. gaardbr. Ingebr. Talstad ved hr. sogneprest Saxlund (9357).

54. Sømglatter af sort glas som R. 446, 7 cm. i tværm. F. paa Talstad i Frænen, men paa et andet brug end foreg. nr. (9357).

55. Økse af sten med skafthul, lignende R. 39, men uden indbøiningen paa forsiden og med mindre spids nakke; jfr. ogsaa S. Müller 84. Den har spidst ovalt tværsnit, er 15,5 cm. lang, 6,5 cm. bred ved eggen, 5,5 cm. tyk over skafthullet. Eggen har neppe fra begyndelsen af været skarp, eller ogsaa er den blevet sterkt afstødt ved brug. Stenarten er graa og hvid spettet. F. paa Tornæs i Frænen i et „stentorg“ i fjæren (sammenkastet stendynge, hvorpaa fisk tørres). „Sandsynligvis er den med anden

sten nedkjørt fra et sted paa Øvre Tornes, 200 m. fra sjøen, 40—50 m. o. h., hvor der blev brudt op ager“. Indsendt ved hr. sogneprest Saxlund (9358).

56. Et redskab af jern med fal og med en krog ved den anden ende, nu 13 cm. langt, men ufuldstændigt. Det ligner ikke R. 467, og dets bestemmelse er usikker. — En større samling klinksøm af jern, 2—2,5 cm. lange mellem hovederne. F. med dele af et menneskeligt skelet i en haug nær husene paa Hov paa Løkta, Dønnes sogn i Helgeland. Det har været en baadgrav. Om haugens udgravning se nr. 6 s. 11 ovf. (9359 f.).

57. Liden oval spænde af bronce af det tyndskallede slags som R. 643. Har indgravede ornament; som væsentlig bestaar af baandfletninger. Naalegjænge og naalebøile af jern er fæstedé umiddelbart til spænden og yderst ved dens endekanter. — 2 cylinderformede perler af sølv, dannede af et spiralformet ombøiet fladt baand i lidt over 4 vindinger; det indsmalner i begge ender til en spids. Det er orneret med rækker af fordybede trekkanter, i hver af hvilke er opstaaende tapper, og ved perlernes ender desuden med tætte skraafurer. — 6 smaa perler af glas, 5 grønne og 1 blaa. — Et par stykker af skaalen og et stykke af skaftet af en stegepande af jern. — En stor samling af klinksøm af jern, nogle kun 3, men de fleste 3,5—4 cm. mellem hovederne. 2 af dem har et langt og smalt, buet hoved med spidse ender. F. i en større røs paa Hov i Dønnes i den samme gruppe som foreg. Ogsaa dette har været en baadgrav og af de fundne oldsager kan det sluttes at have været en kvindegrav. Om røsens bygning og gravstedets anordning se forøvrigt nr. 6 s. 12 ff. ovf. (9361—9365).

58. Et par ovale skaalformede spænder af bronce af formen R. 652. Baade paa den indre og ydre side er stykker af tøj, tildels tydelig læred, rustet fast til dem. — Treffliget spænde af bronce, noget lig R. 671. Paa bagsiden har den et hvidt belæg og ved fligenes ender, ved den ene et dobbelt, bagtil lukket naalegjænge, ved den anden en naalebøile og mellem disse en forrustet naal af jern, ved den tredje en opstaaende kam med et (opbrækket) hul, hvori der vel har hængt en kjæde. Desuden er

der i denne flig nær kanten boret et hul gennem selve spænden, vel til at erstatte det første hul, efterat dette var beskadiget. — 4 perler af sort glasmasse med paalagte farver. De har alle to hvide, krydsende baand, som omslynger 4 knopper af paalagt glas i vekslende hvide, røde og grønne farver. — 4 stykker af en cylinder af ben med tynde vægge. Dens oprindelige længde kan ikke bestemmes; den indvendige vidde har været mindst 1 cm. i tverm. Har indvendig spor af jernrust. Formodentlig et naalehus. — Sigdblade af jern, ufuldstændigt, nu 29 cm. langt, indtil 3 cm. bredt; tangen har gaaet 6 cm. ind i skaftet. — Ringnaal af bronze; naalen 9 cm. lang, i den midtre del rund, oventil og nedentil affladet, øverst bøjet omkring ringen; denne er flad og formet som en hestesko, hvis ender forenes ved en rund ten, hvorom naalen er bøjet. — Tveegget sverd af jern, hvis klinger er 83 cm. lang, oventil 6 cm. bred, med en bred fure efter hele længden, belagt med fastrustet træ af sliren. Hjalterne nærmest som R. 495, men istedetfor knap er der en mindre top paa oversiden af øvre hjalt. — Tveegget spydspids af jern, 32 cm. lang, hvoraf kun 15 cm. falder paa bladet. Af træskaftet er ogsaa bevaret et 4 cm. langt stykke udenfor falen, sterkt gennemtrukket af rust. — Skjoldbule af jern omtrent som R. 562 med en svag indknibning ovenfor randen. Omtr. 16 cm. indvendigt tverm. nedentil. En helt bevaret nagl viser, at skjoldets træplade ikke har været mere end 7—8 mm. tyk. — Økseblade af jern, jfr. R. 552, med noget afrustet egg. Nu 14 cm. langt. — En samling klink søm af jern, som har været 2—2,5 cm. lange mellem hovederne. — Nogle beslagstykker af jern, deriblandt to 10 cm. lange med afrundede ender, hvert med 3 klinknagler, hvormed de har været fæstede til en plade, som ikke har været over 1 cm. tyk. — Dele af et mandligt og af et kvindeligt skelet; navnlig er det mandlige kranium godt bevaret.

Dette fund er gjort i en haug paa Tommeide paa Tomma i Dønnes sogn i Helgeland. De to skeletter laa nær ved siden af hinanden og har oprindelig været nedlagte i en baad. Til den mandlige begravelse hører ringnaalen og vaabnene, hvoraf dog øksen laa noget til siden, til den kvindelige alle de andre smykke-

sager, naalehuset og sigdbladet. Om gravstedets anordning forøvrigt se ovf. nr. 6 s. 16 ff. (9366—80).

59. Brudstkr. af en skjoldbule af jern, som fandtes knust og ufuldstændig i haugen. — En samling klink søm af jern, de fleste 2—2,5 cm. lange mellem hovederne, men et par 5 cm. og en enkelt endog 7 cm. lang. F. med et knust kranium af et menneskeligt skelet i en anden haug paa Tommeide nær ved den foreg. Se anf. st. (9381 ff.).

60. To vævstene af grøtsten af almindelig form. F. paa Havdal i Laanke sogn i Stjørdalen, under pløining ovenpaa en flad haug, hvor der tidligere skal være fundet endel rester af jern (9385).

61. To firesidede bryner af kvartsit, begge slidte paa tre sider. De er begge kun halve, idet de er brækkede paa midten, hvor de har været tyndest slidte. Begge omtr. 10 cm. lange. — Rund, paa begge sider flad brikke af grøtsten uden noget hul, 5,5 cm. i tverm. og omtr. 2 cm. tyk. Lignende stykker forekommer ofte i trondhjemske byfund. — Halvdelen af et terningformet stykke af grøtsten, som har været henimod 3 cm. i tverm. og har været gjennemboret med to hul. — F. sammen med endnu et ubestemmeligt stykke af grøtsten paa Furan i Laanke sogn i Stjørdalen, i en gammel hustomt, hvor der skal have staaet en bygning, som brændte op for omtr. 150 aar siden. Det kan fortjene at bemerkes, uden at det staar i nogen forbindelse med disse fund, at efter traditionen skal general Armfelt have overnattet i denne stue i 1718 (9386 ff.).

62. En kolo eller lampe(?) af grøtsten, ca. 5,5 cm. i tverm. med flad bund, ret opstaaende vægge og et 4 cm. langt haandtag paa den ene side. Har længe været opbevaret paa samme gaard Furan (9390).

63. Nogle brudstkr. af en middelaldersk gryde af brændt ler, deriblandt et stykke med det bevarede cylindriske haandtag, som mod sædvane ikke er hult. F. i jorden paa Hestnes paa Hitteren (9391).

64. 4 myrpæle af furu, den bedst bevarede 35 cm. lang, de øvrige afbrækkede eller afraadnede i den øvre ende. Der med-

følger ogsaa et femte stykke af birk, som maaske ikke har havt samme bestemmelse. F. i en myr paa Dønnes gaard paa Dønna i Helgeland og af hr. brugseier Isak Coldevin indsendt til Tromsø museum, af hvilket det igjen er overdraget til denne samling (9392).

65. En lidt over 1 m. lang stok af furu, omtr. 7 cm. i tverm., but tilhugget i enderne. Lidt indenfor den ene ende er der en omgaaende, let indhugget fure. F. paa Talstad i Frænen, 1,5 m. dybt i jorden, liggende nær grusbunden. Stykkets bestemmelse er usikker. Gave fra hr. gaardbr. Ingebrikt Talstad gennem hr. sogneprest Saxlund (9395).

66. Aflang rullesten af kvartsitskifer, 11 cm. lang, indtil $3,5 \times 2,5$ cm. i tverm. Nær den ene ende har den en omgaaende indhugget fure, som vel har været bestemt til at fæste et snøre i. Et fiskesøkk? F. paa Orset paa Otterøen i Akerø (9398).

67. Pladeformet slibesten af en art sandsten, 30 cm. lang, 17—18 cm. bred. Kun brugt paa den ene side, hvor den er svagt hulslidt over den hele flade. Synes at være brækket efter længden og oprindelig at have været bredere. F. paa Rakvaag paa Otterøen i Akerø, 30 m. fra stranden og ca. 30 m. o. h. (9399).

68. Skeformet skraber af graa, hvidfleklet flint af formen R. 48 (jfr. S. Müller 148), med rundt blad og omtrent jevnbredt skaft, 7 cm. lang, hvoraf omtr. halvdelen paa skaftstykket, bladet $4 \times 3,5$ cm. i tverm. Undersiden danner en hel, noget buet spalteflade med den delvis afhugne slagbule ved skaftets ende. Smukt eksemplar med vel tilhuggen skraberegg. — Skeformet skraber af sortgraa, hvidfleklet flint. Bladets yderlinjer gaar jevnt over i skaftets uden afsats. 9 cm. lang, bladets største bredde 4,6 cm. Undersiden danner ogsaa her en hel spalteflade med den afhugne slagbule ved skaftets ende. Oversiden er formet saaledes, at den danner en ryg efter midten, hvorfra der gaar smale parallelle spalteflader ned mod kanterne. Vel tilhuggen skraberegg. Disse to stykker er f. paa Hegdalsvik, et brug af Søndre Hegdal paa Otterøen i Akerø, efter sigende liggende ovenpaa en større sten, som ligger oppe i dagen, da man rev bort endel lyng og mos, som dækkede den. Stedet skal ligge 20—30 m. fra stranden og omtr. 3 m. o. h. (9400 f.).

69. Stør skraber af sortagtig flint, som i form nærmer sig til de skeformede. Den ligner samlingens nr. 8072 fra Tautra i Romsdalen (se VSS. 1907 nr. 9 s. 4), idet der kun paa den ene side er indbøining i kanten mellem det egentlige blad og skaftet, medens den anden kantlinje danner en jevn konveks bue. Under-siden er en hel spalteflade med afjevnet slagbule ved skaftets ende; den anden side har naturlig kalkskorpe, men er tilhuggen langs alle kanter. Den forreste del er temmelig tynd, men skaftstykket yderst meget tykt, falder godt i haanden og har mulig været brugt under skjefning. 15 cm. lang, største bredde 6 cm. — Skraber eller sag af flint, dannet af en tynd skive; paa den ene side hel spalteflade, paa den anden kalkskorpe. Eggen er udbuet og sterkt tandet, og den kunde derfor opfattes som en sag af lighed med „Affaldsdynger“ pl. IX fig. 16. Men den kunde maaske ogsaa betragtes som en ved brug skadet skraberegg. $6,5 \times 4$ cm. i tverm. — Mindre stykke flint, som paa den ene side har hel spalteflade med afjevnet slagbule i den bagre ende, paa den anden side kalkskorpe; de mødes i en lidt skjæv egg, saa at stykket har etslags økseform. Eggen noget retoucheret, saa at den kan have tjent som skraberegg; tversiderne tilhugne. — 2 klumper af flint med nogle afspaltningsflader, som viser, at de har været brugt som arbejds materiale. — Disse stykker er ogsaa f. paa Hegdalsvik i Akerø, efter opgivende 30 cm. dybt i aurjord, omtr. 500 m. fra stranden og omtr. 15 m. o. h. paa et lidet stykke af 10—20 m. i udstrækning. Det synes tvilsomt, om de alle skriver sig fra samme tid (9451—9454).

70. 11 smaa stykker flint, hvoraf flere er sterkt vandslidte. Det meste maa betragtes som arbejdsaffald. Et stykke er en afbrækket fin flekke, som i den bevarede ende har en udbuet fin tilstødning; men da denne er tvesidig, kan den ikke vel være en skraberegg, men maa snarere være tildannet saaledes for skjefningens skyld. Den har desuden ogsaa nær enden et indhak nær den ene kant. Det kan antages at være den bagre ende af en flekkeskraber. F. spredt paa samme gaard Hegdalsvik, 20—40 m. fra stranden, 10—15 m. o. h., i en dybde af 30—60 cm. Nr. 66—70 er indsendte ved hr. sogneprest Saxlund (9494).

71. En samling af omtr. 50 flintstykker. En stor del er ubrugte klumper, tildels vandlidte. Desuden blokke, hvoraf stykker er afspaltede, deriblandt en kegleformet (paa den ene side ikke regelmæssig) blok af brun flint, hvoraf flekker har været afspaltede. Af tildannede redskaber er der: En liden skivespalter med hel spalteflade paa den ene side og paa den anden en tveregg, dannet ved en enkelt afspaltning; den indsmalner mod nakken ved tilhugning af sidekanterne. 4 cm. bred ved eggen og ligesaa lang. — En lignende skivespalter, 3,5 cm. bred ved eggen, 5,5 cm. lang, har en tyk og en ganske tynd sidekant. — En flekkeskraber, en 4,5 cm. lang, smal flekke med slagbule ved den ene ende, medens den anden har en skraa, svagt retoucheret skraberegg. — En kort flekke med en god indbuget skjæreegg i den ene sidekant. — Et 5 cm. langt, til den ene ende tilspidset stykke; det kan ikke være bestemt til bor. — Disse stykker er ogsaa opsamlede paa samme gaard Hegdalsvik, men af en anden finder end nr. 68—70. Fyldestgørende oplysninger om fundforholdene er endnu ikke erholdt. Som det sees, er der i denne samling stykker af afgjort Ældre Stenalders karakter, hvortil der ogsaa findes antydninger i nr. 69 og 70. Det bliver en opgave for nærmere undersøgelser at søge oplyst, om der her er forskellige og afsondrede bopladse fra ældre og yngre tid, eller om levninger fra begge perioder findes paa samme plads (9409).

72. En samling af omtr. 40 flintstykker. Det meste er større og mindre klumper og affaldsstykker. Der er nogle stykker af fine flekker. Et par stykker har form som flekkespaltere, men daarlige egge, maaske som følge af beskadigelse. Nogle smaa stykker viser tilhugget skraberegg i kanterne. Der medfølger ogsaa et stykke af haard skifrig sten, afrundet firesidet, med flade, ligesom tilslebne ender, 10 cm. lang, maaske en tilhuggersten. Fra fundpladsen paa Hegdalsstrand under Søndre Hegdal paa Otterøen i Akerø. Jfr. VSS. 1906 nr. 5 s. 24, 1909 nr. 10 s. 14 og ovf. nr. 51 (9410).

73. En samling af 30—40 flintstykker, hvoraf den største del er klumper samt spaaner og affald. Dertil kommer nogle tildannede stykker: En velformet tynd skiveskraber, rundagtig,

ca. 4,5 cm. i tverm. med skraberegge rundt den største del af kanten. Nogle stykker, som er adskillig vandlidte, har ogsaa tydelige skraberegge. Dertil kommer et bor, dannet af en tyk flekke og nogle usikre stykker. Et brudstk. af en flad slibesten af sandsten. Skal være indsamlet i nærheden af Misund paa Otterøen i Akerø. Det er troligt, at det er fra samme plads som nr. 52 ovf. Men sikre oplysninger derom har ikke endnu kunnet faaes (9411 ff.).

74. Fiskesøkk af sten af almindelig oval form med omgaaende fure efter længden, $10,5 \times 8,5 \times 7$ cm. i tverm. F. ved Indre Harøsund i Bud (9427).

75. Halvdelen af en hammer af sten af typen R. 46. Den har været omtr. 7,5 cm. i tverm. og 5,5 cm. tyk. Hullet er boret lige meget fra begge sider og er temmelig snevert paa midten. F. paa Forsetløggen i Melhus oppe under aasen i en dyngest. som vel er ført fra engene (9429).

76. Trediedelen af en handkvernsten af en stenart, som ligner granit. Den har været omtr. 40 cm. i tverm. og temmelig tynd, har havt et stort hul i midten og henimod kanten en grube for spidsen af haandvolen. — En hel og en ufuldstændig vævsten af grøtsten, noget uregelmæssig og klumpet formede. — Halvdelen af et paa midten afbrækket „bryne“ af kvartsit-skifer af den kjendte form med udvidelse og derpaa følgende tilspidsning mod enden. Et mindre stykke af et lignende bryne. — To stykker flint, som ikke bærer slidningsmerker af at have været brugt som fyrflint. Det kan være tvilsomt, om de har noget med det øvrige fund at gjøre. — Smaa stkr. af et eller flere kar af grøtsten. — Smaa stkr. af forskellige kopper af lertøi. — To sammenklinkede stykker af tyndt bronze, maaske af en kjedel. — En hage eller vinkelnagl af jern. — En hel del af en eller flere af de tynde skiferheller med rifling paa den ene side, formodentlig bagstheller. — Nogle usikre stene med merker af bearbejdelse, deriblandt et stk. af en plade med en list langs den ene kant, maaske af en stenovn. — Disse stykker er fundne paa Veø gamle prestegaard i Romsdalen, under voldpløining i tidligere dyrket jord. De fandtes spredt og i forskjellig

dybde, mest i nærheden af en liden haug af sort muld og løse stene. Denne haug er sikkert ikke nogen gravhaug, men snarere en ruindyngge efter et hus. De fundne ting kan godt skrive sig fra den middelalderske by paa Veø (9431 ff.).

77. Et helt kranium og et stykke af et andet samt 4 læggeben. F. ved gravning for telefonkabel udenfor rigstelegrafens lokale paa hjørnet af Kongens gade og Nordre gade i Trondhjem (9441).

78. Stor spydspids af graa skifer af formen R. 86. Den mangler et stykke af oddpartiet, ligesom den største del af modhagerne er afbrækket. Nu 13 cm. lang, hvoraf 3 cm. kommer paa den 2 cm. brede, bagtil skraat afsluttede tange. 5,2 cm. bred over modhagerne, nær 3 cm. ved bruddet. Den maa oprindeligt have været 16—17 cm. lang. — En flintkjerne med en stor afspaltningsflade paa den ene side og flere smaa paa de andre. Disse afhugninger synes beregnede paa at gjøre stykket til et redskab. Navnlige synes den kant, som maa ansees som den forreste, at være tilhuggen til en, 6,5 cm. bred skraberegg; det vil rigtignok være en usædvanlig tyk skraber, men den falder godt i haanden. Disse to stykker er fundne sammen tilligemed nogle flere stykker, som der ikke blev taget vare paa, paa Grebbe-stad (Brugs-Nr. 1, eier Ole G.) ved Langfjorden, Veø pgd. i Romsdalen (9460. 9524).

79. To til forskellige tider indkomne samlinger af tilsammen 45 stykker flint. Deriblandt er nogle større klumper med afspaltningsflader. Den ene, som er temmelig vandslidt, har en umiskjendelig, omend afslidt og afstødt tverøksegg, 7—8 cm. bred i denne kant og indsmalnende til en nakke mod den anden ende. Sidefladerne er forøvrigt ru og ujevne. — 5 flekkeskrabere af smale flekker, deraf en med lige, de øvrige med udbuede skraberegge i den ene ende. Den ene kan ogsaa være brugt som kniv. Et sjette stykke kan ansees som en flekkekniv af gammel form. — Et stykke har fuldstændig form som en skivespalter, men er kun 3,5 cm. langt og ligesaa bredt i eggen, indsmalnende mod nakken. Omtrent ligesaa smaa skivespaltere forekommer i danske fund (se „Affaldsdynger“ s. 29). — Et flekkebor. — 3

tvereggede pilespidser, ikke særdeles godt formede og navnlig den ene noget tvilsom. Forøvrigt affald. F. paa Rakvaag (eier Knut A. N. R.) paa Otterøen i Akerø, omtr. 20 cm. dybt i jorden, 100 m. fra sjøen og 10 m. o. h. Det overliggende lag er sandblandet myrjord og stykkerne ligger paa aurgrunden. Det hidtil opryddede stykke udgjør kun vel $\frac{1}{2}$ maal. Men flinterne findes ikke over det hele, men kun i en ca. 2 m. bred strimmel fra N. til S. Paa begge sider af den findes intet. Der er grund til at tro, at der her foreligger en flintplads fra ældre stenalder. Indsendt ved hr. sogneprest Saxlund (9495. 9558).

Fig. 3. $\frac{2}{3}$

79. Kniv af brunviolet, hvidflammet skifer nærmest af typen R. 55 (afb. her som fig. 3). Adskiller sig fra typeexpl. bl. a. ved, at den er slankere og mindre buet i underkanten. Siderne af bladet er jævnt hvælvede med ensartet egg i begge kanter, endende i en skarpt tilsleben spids. Naar man kun tager hensyn til bladet, maa kniven betegnes som tveegget, men med skaftet faar den mere omrids af en enegget. I den sidste henseende adskiller den sig fra samlingens nr. 2074 fra Sekken, som maa betegnes som tveegget. Ved skaftets ende staar der ud to fint tilskaarne knopper med en sadelformet fordybning imellem. Ogsaa usædvanlig ved skaftets store længde i forhold til bladets. Den er 20,3 cm. lang, indtil 2,7 cm. bred. De ridser, som sees paa bladet, er tilblevne efter fundet. Jfr. A. W. Brøgger, Arkt. Stenalder s. 62 ff. Sv. Månadsbl. 1874 s. 148. F. under brydning af nyland paa Eikrem paa Gossen i Akerø, omtr. 30 m. dybt i jorden, 150 m. fra sjøen og antagelig omtr. 30 m. o. h. Indsendt ved hr. sogneprest Saxlund (9525).

80. Betalingsring af sølvblandet guld. Det er en spiral-

bøiet ring paa $1\frac{1}{2}$ omgang, af en rund ten, som ialfald delvis er hamret, og som paa midten er 0,5 cm. tyk, smalnende ind mod enderne. Disse har sin oprindelige, afrundede afslutning. Den veier 30,5 gr., guldholdighed 14 karat, metalværdi kr. 47. F. under jordbrydning nær en stor sten paa Øiaas i Melhus (9533).

81. En mindre samling af flintstykker, opsamlede paa den kjendte stenalderplads paa Uranbrekken i Flatanger. Deriblandt er flere blokke og kjerner med afspaltningsflader, 2 eller mulig 3 skiveskrabere, men med meget afslidte egge, og en tveregget pilespids, som er tilhuggen for skjefning (9549).

82. Eneget sverd af jern af formen R. 498. Klingen 75 cm. lang, indtil 6 cm. bred, med fastrustedede levninger af en træslire. Tangen fuldstændig bevaret, af hjalter intet. — Tveegget spydspids af jern af formen R. 522, 31 cm. lang, indtil 4,5 cm. bred i bladet. Bladet er under optagelsen skadet af hakken, saa at det er halvveis afbrækket. — En uregelmæssig firesidet hein af skifer, slidt paa tre sider, 45 cm. lang. Dette fund er gjort under jordarbejde i en haug af jord og sten paa pladsen Haugen under Vessø i Hevne. Under gravningen skal man ogsaa have seet „en bøile, hvorpaa var en blank kugle“; men da den skulde drages frem, faldt endel jord over den, og siden kunde den ikke gjenfindes. Paa samme brug er endnu 4 større og 2 mindre hauger (9550 ff.).

83. Økseblad af jern af nogen lighed med R. 152 med smalt, tykt, kileformet blad. Noget beskadiget i skafhullet. F. paa bruget Breidablik under Kyllan i Hegre, Stjørdalen, i en forhøining, hvori der var meget kul og ogsaa fandtes mange heiner. Gave fra hr. gaardbr. Torstein Bjørgan (9553).

84. En liden samling flintstykker, opsamlede paa plateauet bag Akerø kirke paa Gossen i Romsdalen. Deriblandt er en tveregget pilespids. En tynd, fin, rundagtig spaan af melkehvid flint, indtil 2,5 cm. i tverm. med retoucheret skraberegg rundt kanterne, undtagen paa den side, hvor slagbulen er. En noget tvilsom tyk skiveskraber med spor af retouche i endel af kanterne. 4 stykker kan med større eller mindre sikkerhed opfattes som bor. Et stykke har form af en skivespalter med

lidt beskadiget egg, den ene sidekant tilhuggen, saa at den smalner ind. mod nakken, 5,5 cm. lang, 3 cm. bred ved eggen. Formen synes neppe at kunne være tilfældig (9554).

85. 4 større klumper af flint med afspaltningsflader, som viser, at de har været brugt som materiale. 2 af dem har en ved afspaltning fra to sider frembragt egg, som navnlig paa den ene side viser nogen retouche. De kan have været brugt som skrabere, skjønt de er uskikket for skjefning. F. ved en myr i nærheden af Nedrebø paa Gossen i Akerø (9555).

86. 10 mindre stykker flint. Et ligner en flekkekniv med tilhuggen skafttunge. Flere, temmelig tykke stykker synes at have skraberegg; de er imidlertid meget vandslidte. F. ved en bæk i nærheden af samme gaard Nedrebø (9556).

Nr. 84—86 er gave fra hr. adjunkt A. Nummedal.

87. Pilespids af graa skifer af formen R. 86. Agnorene og den ydre del af bladet er afbrækket. Nu 9 cm. lang, hvoraf 2 cm. paa tangen, men oprindelig antagelig 12—13 cm. Bladet har rygning efter midten, har været 3,5 cm. bredt over agnorene, 2 cm. ved bruddet. Nedentil er der paa hver side 3 tverfurer over ryggen, den nederste ved tangens rod. F. paa Lauvviken, et sted imellem Mistfjordens munding og Bjeldviken i Hevne. Gave fra hr. gaardbruger Ole A. Svanem (9557).

88. Økseblad af jern af skjægøkseform med usædvanlig lang hals og kort blad. Noget beskadiget ved skafthullet, som er ovalt og noget bredere oventil. 20 cm. langt og nu 8,5 cm. bredt i eggen. F. i en stenhaug paa Strand i Osen sogn i Bjørnør, omtr. 100 m. fra sjøen. Andre rester af jern saaes ikke, heller ikke kul eller ben. Det har vel været en gravhaug fra Vikingetiden. Gave fra hr. L. Øiaas (9559).

Stenaldersfund i Ytre Nordmøre.

Mod slutningen af 1909 indkom der til museet nogle smaa samlinger af flintstykker, som var fundne paa enkelte steder paa to af de øer, paa hvilke byen Kristiansund ligger, Kirkelandet og

Nordlandet. Fundene var gjorte af hr. adjunkt Nummedal, som under sin søgen efter forekomster af fossile skjæl var bleven opmærksom paa disse flinter. Efterat hans opmærksomhed for dem var vakt, fandt han dem paa flere og flere steder og i stadig større mængde. De fandtes liggende ovenpaa undergrundens grus, hvor torven var skyllet væk af vand eller afrevet af vind, i grøft-opkast og i pløieland. Udover vinteren og begyndelsen af vaaren indkom der stadig nye samlinger med meddelelser om fundomstændighederne. Det blev snart klart, at disse fund havde en anden karakter end de fund fra flintpladse, som tidligere var indkomne til museet, og at man her stod ligeoverfor levninger fra en ældre del af stenalderen, end man tidligere kjendte fra fund i det nordenfjeldske Norge. Jeg maatte opsætte en undersøgelse paa stedet til sommeren. Da imidlertid en enkelt fundplads, som havde vist sig særlig lovende, den nemlig som ligger under gaardsbruget „Christies Minde“, sidste vaar skulde lægges ud til potetesager, blev det aftalt med hr. Nummedal, paa hvis omhyggelighed og nøiagtighed i undersøgelse og iagttagelse jeg noksom havde seet beviser, at han før vaaronnearbeidet begyndte, skulde benytte anledningen til her at foretage en gravning paa et begrænset omraade. Denne bragte meget interessante resultater, som nedenfor skal blive nærmere omtalte.

Jeg gjorde først et kort besøg i Kristiansund i begyndelsen af mai for at faa en oversigt over endel af lokaliteterne. I begyndelsen af juli anvendte jeg dernæst henimod en uge til nogle nærmere undersøgelser, hvorunder jeg ogsaa foretog en prøvegravning paa et ganske lidet areal paa fundpladsen i Brunsviken. Desuden foretog jeg sammen med hr. Nummedal undersøgelser, som dog ikke var forbundne med gravninger, paa de fundpladse, som nedenfor er betegnede ved navnene Reberbanen, Røseren og Voldvandet. Derved indsamledes en hel mængde flintstykker. Udover sommeren fortsatte hr. Nummedal med nogen reiseunderstøttelse af museet ved siden af sine geologiske studier ogsaa sine undersøgelser efter flintpladse. Han opdagede nu en hel del nye forekomster ogsaa paa Frei og Averøen og i Tusteren, Aure og Edø, og fundene indkom til museet. Naar undtages de 5 ovenfor

nævnte lokaliteter (II—VI), hvor jeg har deltaget i undersøgelsen, er alt indsamlet af hr. Nummedal alene. Nedenfor skal gives en kort beskrivelse af fundenes indhold. Ligesom undersøgelserne kan betegnes som foreløbige, er det samme tilfælde med beskrivelsen af det store indkomne materiale. Navnlig har omstændighederne ikke tilladt at gjøre den saa udførlig og ledsage den med saa mange afbildninger, som ønskeligt kunde have været.

Til oversigten over fundene vil der til slutning blive knyttet nogle bemærkninger om deres karakter og betydning.

A. Betydeligere fund.

Paa øen Kirkelandet er der nordenfor den bymæssigt bebyggede del tre dalfører med flad bund, adskilte ved meget lave aasrygge, som strækker sig mellem vest og øst med svag helling mod øst. I den sydligste af dem er den fundplads, som efter den gaard, paa hvis grund den ligger, her betegnes med navnet

I. Christies Minde. De indkomne fund indeholder omtr. 400 stykker, hvoraf ualmindelig lidet bestaar af egentlig arbejdsaffald. Af tildannede redskaber findes:

20 skivespalttere, deraf et par mulig noget usikre. 4 af dem er afbildede her som fig. 4—7. Formerne er noget forskellige ligesom størrelsen; men alle har de mest karakteristiske merker fælles: hel spalteflade paa den ene side, som dog paa nogle er noget ujevn paa grund af fejl i flinten, tilhuggen tveregge paa den anden side og en sterkere eller svagere (tildels ubetydelig) indsmalning mod nakken. Sidekanterne er oftest tyndhuggede paa begge sider, tildels er de dog tykkere til den ene side. De er fra 4,5 til 10 cm. lange, eggene 3,5—7 cm. brede, oftest noget udbuede, undertiden rette eller lidt indbuede.

Af kjerneøkser („rundt om hugne økser“) er der to, hvoraf navnlig den ene har en god og typisk form, se fig. 8.

Flekkeskrabere. Dertil kan regnes 6 ganske sikre; deraf har en indbuet egg, andre udbuet egg i den ene ende. To har en skraa, udbuet egg fra spidsen og et stykke nedover den ene sidekant. En har foruden egg ved enden ogsaa en bugtet skraberegge langs den ene sidekant. Hertil kommer endnu endel

Fig. 4 a. 1/1

Fig. 4 b. 1/1

Fig. 5 a. 1/1

Fig. 5 b. 1/1

tvilsomme, idet flere af de mange flekker i fundet maaske har gjort tjeneste som skrabere, om de end ikke har nogen sikker tilhuggen egg.

Pilespidser. Deraf er 6 eneggede af den i disse fund almindelige korte og smale form med spalteeegg til den ene side og tilhugne i en større eller mindre del af den anden sidekant og med en i begge kanter fint tilhuggen skafttunge; paa en af dem er den sidste afbrækket. 4 af dem er afb. paa planchen som fig. 1—4. Dertil kommer en 7ende, som afviger ved en større længde (3,7 cm.) og et bredere blad, men forøvrigt er dannet paa samme maade (pl. fig. 10). Desuden er der et par af lidt forskjellig form, deriblandt den pl. fig. 7 gjengivne. Dertil kommer mindst to tvereggede pilespidser (flekkespaltre).

Bor. Dertil kan mindst 5 stykker henføres. Deraf er 3 godt arbeidede flekkebor, 7—5 cm. lange med omhyggelig tilhugne borspidser og med tilhugne skafttunger. Et af dem gjengivet som fig. 9.

Som sage kan 5 flekker med sandsynlighed bestemmes, som synes at have sagtænder i den ene sidekant. Se fig. 10 og 11.

Til flekkeknive kan nogle faa stykker sikkert regnes foruden endel flekker med gode skjæreegge.

Af gode flekker foreligger der desuden i fundet en mængde, omtr. 100 stykker, hvoraf mange er usædvanlig lange og brede; den største er 13 cm. lang og 4 cm. bred. En hel del har meget gode skjæreegge og kan have gjort tjeneste som knive, endel vistnok ogsaa som skrabere og sage.

Af kjerner og blokke med afspaltningsflader er der flere, mest flekkeblokke. Særlig kan merkes en pyramideformet, som er afb. som fig. 12. Den anden side har ikke fuldt saa regelmæssige flader.

Foruden de her som tildannede redskaber opførte kunde endnu adskillige stykker med mindre sikkerhed henregnes dertil. Fundet er indført i samlingens katalog under nr. 9121. 9158 ff. 9220. 9329. 9496 ff.

Endel af disse gjenstande er indsamlet efter opløining af jordstykket i høsten 1909 og endel sidste høst efter, at poteterne

Fig. 6 a. 1/1

Fig. 6 b. 1/1

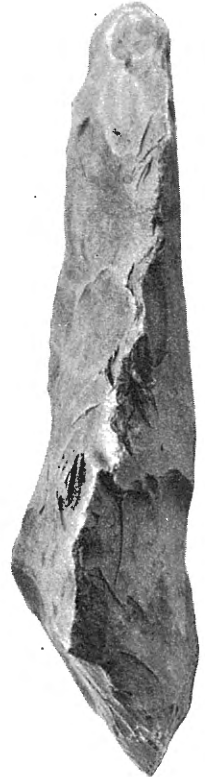

Fig. 7 a. 1/1

Fig. 7 b. 1/1

var taget op; men det meste og vigtigste fremkom ved den gravning, som hr. Nummedal som ovenfor nævnt foretog ifjor vaar. Under pløiningen havde grundeieren tillige ladet opgrave en hel del stene, som blev samlet i dynger. Ved den største af disse dynger foretoges undersøgelsen, som i hovedsagen kun omfattede

Fig. 8 a. $\frac{1}{1}$ Fig. 8 b. $\frac{1}{1}$

et lidet areal, med nogle prøvestik forøvrigt her og der. Som følge af den nævnte opgravning af stene var jordlagene bragt i uorden og flinternes leieforhold forstyrret. Efter hr. Nummedals meddelelse fandtes den største del af flinterne, deriblandt for en stor del de bedste stykker, paa et område af mindre end 4 kvadratmeter. Paa andre steder forekom de mere spredt. Paa de steder, hvor

Fig. 9. 1/1

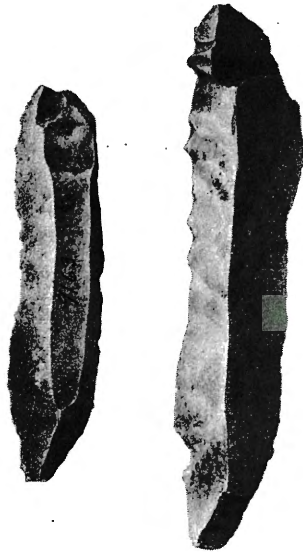

Fig. 10 og 11. 2/3

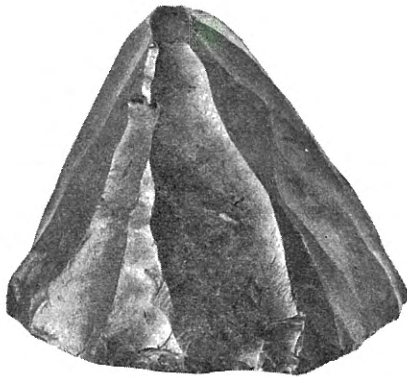

Fig. 12. 2/3

der kun var pløiet, men ikke gravet, viste det sig, at torven og muldjorden tilsammen havde en dybde af 20—30 cm. Derunder var der et lag af haardt, stenet sandgrus, som hvilede paa det faste fjeld, som paa flere steder naaedes, før man kom $\frac{1}{2}$ m. dybt. Paa grund af jordlagets ringe tykkelse havde plojen paa flere

steder naaet ned i gruslaget. Derfor var det ogsaa her sjelden at finde flinterne i uforstyrret leie. Saavidt det kunde sees, har flinterne oprindeligt kun ligget i den allerøverste del af gruslaget. Der findes kulstykker paa hele det opløiede stykke; men derpaa kan neppe lægges stor vægt, da der ogsaa findes stykker af stenkul og glasbiter rundt omkring. Alt dette skriver sig vel fra den søppel, som i aarenes løb i forbindelse med gjødselen er ført ud over dette stykke, som længe har været under dyrkning. Det samme gjelder efter hr. Nummedals opfatning de enkelte østersskaller og knokler af dyrebene, som saaes. Nær stendyngen mente han dog at se nogle levninger af et oprindeligt lag af sort jord, blandet med mange smaa kulstykker, omtr. 10 cm. dybt. Dertil kommer, at flere af stenene i den store dyngge har en eiendommelig brun skorpe, som naar den bliver vaad faar sodfarve. Der er derfor megen grund til at tro, at stenene har hørt til et ildsted.

II. Brunsviken. Findestedet ligger i den nordligste af de ovenfor omtalte dalstrækninger, i daglig tale kaldet Sommerfjøs-dalen, hørende under gaarden Brunsviken. Ogsaa denne dal har retning øst—vest og er i bunden omtrent flad med en bredde af 20—25 m. mellem de meget lave aase. Jordarten her er sort myrjord, som efter midten skal være op til 2 m. dyb. Stykket var sidste vaar blevet draineret med to længdegrøfter og flere tvergrøfter. I den opkastede jord havde hr. Nummedal fundet flintstykker, navnlig i stor mængde nær berget paa nordsiden ved skjæringspunktet af to grøfter. Her foretog jeg en prøvegravning paa begge sider af begge grøfter i en udstrækning af over 4 m. i længden og omtr. 3 m. i bredden. Myrlaget havde her en dybde af 0,60 m.; derunder var grovt sandgrus. Ved gravningen gik vi et stykke ned i gruslaget. Der fandtes en mængde flinter, tættest i nærheden af langgrøften, dog intetsteds saaledes at der var tale om nogen dyngge. Hvor de havde sit oprindelige leie (uforstyrret af grøftegravningen), fandtes de allernederst i myrlaget ved overgangen til grusgrunden. Det viste sig hensigtsløst at forsøge nogen maaling af dybden af stykkernes leie, da den kun vilde have givet niveauforskjelle af 1 eller høist et par cm. I den klæbrige, fede myrjord maatte stykkerne formelig skjæres ud. De havde da i

regelen en smuk glinsende blaa-vid farve, men saasart de havde ligget en liden stund i luften, blev farven mat graa. Paa nogle steder laa svære stene, som stak ned i undergrunden, deriblandt en meget lang med en jevn overflade som en bænk. Imellem nogle af de store stene sporedes et tyndt lag af temmelig opløst kul over et rum af omtr. 1 m. Det kunde formodes at være et kogested. Men stene, som havde passende størrelse til at danne en grue, eller som var ildskjærrede, opdagedes ikke. Af organiske levninger som ben eller skjæl fandtes intet; ialfald de sidste synes i denne myrjord at skulle have betingelser for at kunne holde sig. Paa det ovenfor nævnte areal er der indsamlet omtr. 600 stk. flint. Af tilhugne redskaber kan nævnes:

10 skivespaltere foruden en, om hvis bestemmelse der kan være tvil. De har godt tilhugne egge, som paa nogle er lidt beskadiget; paa en enkelt er tvereggladen paa grund af en fejl i flinten dog blevet noget indbuet. De fleste er temmelig spidse mod nakken. En enkelt af dem er usædvanlig liden med en kun 3 cm. bred egg. I det hele har de ikke saa smukke former som paa den foreg. plads.

Kjerneøkser. En velformet liden økse, 5,5 cm. lang, med afspaltninger paa skraa paa den ene side og efter længden paa den anden; den ene sidekant tynd, den anden bred. — En svær økse, 9 cm. lang og 6 cm. bred ved eggen, tyk og kun lidet indsmalende mod nakken, eggen meget tver og vistnok beskadiget, men har neppe fra først af været ret god. Tilhuggen paatvers paa den ene, efter længden paa den anden side. — Et tredje stykke maa kanske ogsaa opfattes som en økse med meget tver egghugning.

Til flekkeskrabere kan 10 stykker regnes, hvoraf flere dog ret tvilsomme og ingen rigtig typiske, men antagelig dog brugte som skrabere.

En liden skiveskraber med en udbuet retoucheret egg, uden skaftstykke og ikke tilhuggen for skjefting. En større skive har ved den ene kant en retoucheret, lige skraberegg. Det samme har en liden, tynd skive eller spaan. En skive har en grov sagganded kant, som neppe er fremkommen ved beskadigelse, men som synes for grov til at kunne være brugt som sag.

Af pilespidser kan opføres 2 tvereggede, 2 tvilsomme eneggede uden skafttunge, 2—3 bladformede.

3 flekkebor, deraf et af en lang rygflekke, og 2 tykke bor, desuden nogle smaa tilhuggede spidser, som kan være afbrækkede borspidser.

Som flekkeknive af ældre form synes sikkert at kunne opføres 4—5 med lige eller indbuede egge. Adskilligt flere flekker kan dog med megen grund opfattes som saadanne. Desuden er der mange flekker med gode egge, deriblandt flere gode og lange rygflekker.

Flere blokke, deraf to flekkeblokke og to skiveblokke. Af det øvrige kan heller ikke alt ansees som affald. Noget er flintmateriale, som ikke er helt udnyttet, og endel kan være brugt som redskaber. Det er alt indført i samlingens katalog under nr. 9125, 9184 ff. og 9335 ff.

III. Øvrevaagens reberbane. Dette findested ligger i den midterste af de tre ovenfor nævnte grunde dalsænkninger. Ogsaa denne er noget flad i bunden, men dog smalere end den foregaaende og holder svagt mod øst. En stor del af den er optaget af en lang reberbane, og udenfor denne er der gravet to grøfter. I opkastet paa begge sider, men især paa den søndre side fandt hr. Nummedal mange flintstykker. Med eiernes velvillige tilladelse foretog jeg en gennemgravning af et lidet stykke paa 3—4 m.² inde i reberbanen, netop hvor der udenfor væggen var fundet de fleste flinter. Øverst var der noget paakjært sand, dernæst var der seig, mørk myrjord i en dybde af omtr. 60 cm. ned til undergrunden, der dannedes af meget haardt grus, blandet med smaa kuppelstene. Skjønt vi var vel saa dybt ned som bunden af grøfterne udenfor, var udbyttet meget ringe. Der fandtes kun 2 flintstykker, som maa regnes for affaldsstykker, allernederst i jordlaget. Ved lidt gravning i grøfteopkastet udenfor fandt vi derimod meget flint. I det hele foreligger fra denne plads over 300 stykker. Det meste deraf er at anse som affald, skjønt tildels temmelig store stykker. Af forarbejdede redskaber er der:

To skivespalttere, den ene indsmalnende mod nakken ved

tilhugning, og en anden uden saadan tilhugning. Dertil kommer en af mindre sikker form.

En skivespaltermisel, 7 cm. lang med 1 cm. bred egg. Ogsaa nakken er formet som en meiselegg, men denne er dog ikke skarp. Afb. fig. 13.

Et par flekkeskrabere, temmelig tykke, med indbuet skraberegg ved den ene ende, og en tredie af en bred, tynd flekke, som indsmalner mod den ene ende og der har en retoucheret skraberegg.

Fig. 13 a. 1/1

Fig. 13 b. 1/1

2 flekkeknive, hvoraf en afb. paa planchen som fig. 14.

2 eneggede pilespidser, hvoraf den ene, som er af fin melkevid flint, er afbrækket bagtil. Dertil kommer en pilespids af en anden, vistnok yngre form, af blaaflint, fint tilhuggen overalt i kanterne med tilhuggen skafttunge.

Et par stykker synes at kunne bestemmes som flekkebor. Det er dog muligt, at spidserne er fremkomne tilfældigt.

Desuden findes der nogle skiver og brede spaaner med spor af skraberegge i kanterne. Videre er der nogle gode blokke

og mange tykke skiver, som ikke er udnyttede. Flere flekker har gode skjæreegge.

Fundene er indført under nr. 9190, 9327 og 9486.

IV. Søndenfor reberbanen. Adskilt fra den foreg. fundplads og omtr. 100 skridt fra den ligger en ånden, som dog maaske er at betragte som et anhang. Den findes oppe paa den lave, flade bergaas søndenfor reberbanen, hvor hr. Nummedal havde opdaget flinter paa et stykke, hvor grusgrunden ei var dækket af torv. Her indsamlede han og jeg yderligere omtr. 250 stykker paa en strækning af 5—6 m.². De fandtes liggende under torven eller nederst i den, naar torven fjernedes med graveskeen. Det aldeles overveiende antal maa regnes som affald. Dog er enkelte stykker aabenbart emnede til redskaber:

En liden økse, lidt over 4 cm. lang, har paa den ene side en hel spalteflade, som dog er meget afhugget til begge kanter, medens den anden side er mere tilhuggen. Den har egg som en retøkse eller retmeisel, 1,5 cm. bred ved eggen. Den er maaske afbrækket, saa at nakkepartiet mangler.

Nogle flekkeknive, hvoraf en bagtil i den ene kant har et indhak til støtte for skjefningen, afb. paa planchen fig. 15.

En flekkeskraber og en anden mindre sikker. Desuden nogle andre stykker med skraberegg i kanterne. Et par stykker kan antages for bor, men dog ei med ganske sikre former. Det sidste gjelder ogsaa om nogle antagelige pilespidser; et par tvereggede er dog neppe tilfældige splinter. En blok og en stor skive med skarpe kanter.

Fundet er indført under nr. 9325 og 9486.

V. Røseren. Findestedet ligger langt inde paa øen Nordlandet, et godt stykke i SV. for Voldvandet. Bækken Røserens løb er bleven forandret ved regulering, og flinterne fandtes først i det gamle bækkeleie, hvor grusgrunden laa bar. Ved gennemgravning af torvlaget omkring fandtes de under torven eller dybest i denne. Arealet, hvorpaa fund gjordes har knap en udstrækning af 10 m.². Nærmest ovenfor og nedenfor dette stykke fandtes intet. Stedet ligger lunt mellem lave knauser paa to sider. Noget sikkert spor efter boplads opdagedes ikke. Fra dette sted er op-

samlet omtr. 600 stykker, hvoraf den allerstørste del er affald efter flinthugning. Af redskaber kan nævnes:

En skivespaltermeisel omtr. som „Affaldsdynger“ pl. V 20; den hele spalteflade paa den ene side er noget afhugget ved kanterne.

2 eller mulig 3 tvereggede pilespidser.

4 flekkeknive, tildels med nogen tilhugning af ryggen og noget affjevnet bagtil for skjefningens skyld.

Af flekker findes der mange gode, hvoraf flere har meget tjenlige skjæreegge. Endel kan antages at have gjort tjeneste som flekkeskrabere, om de end ikke har ret udprægede skraberedge. Desuden er der flere rundagtige, tynde spaaner, paa hvilke slagbullen er affjevnet, og som ogsaa kan antages at være brugte som skrabere.

Fundet er indført under nr. 9217 og 9324.

VI. Voldvandet. Dette er et kunstigt opdæmmed vand ret i syd for Dale fabrikk. Paa østsiden af vandet er der gravet grøfter ved nogle stier, dels langs vandet, dels op til plateauet, og i grøfteopkastet fandt hr. Nummedal allerede i 1909 adskillige flinter, endel ogsaa paa et sted oppe paa høiden. I fællesskab undersøgte vi forleden sommer det sidste sted og fandt paa en liden strækning flere hundrede flintstykker ved at gjennegrave torvlaget med graveskeen. Paa nogle punkter fandtes her adskillig kul, og nogle flintstykker viser tydelige merker af at være forbrændte. Men nogen stenlægning, som kunde have dannet en grue, opdagedes ikke. Senere har hr. Nummedal atter et par gange dels paa den samme plads, dels lidt længere ind paa plateauet indsamlet en mængde stykker. Ogsaa her findes de dybest i torven eller under den. Idethele er der fra dette sted indkommet til museet et par tusinde stykker, hvoraf den aldeles overveiende del er affald, tildels meget smaa stykker. Som til-dannede redskaber kan anføres:

To skivespaltere. Den ene af dem har istedetfor den hele spalteflade paa den ene side flere smale, parallelle afspaltinger paatvers (fig. 14). Saaledes formede skivespaltere forekommer ogsaa i danske fund. Se S. Müller i Aarb. f. n. Oldk.

1888 s. 241 og 1896 s. 349. Dertil kommer et par usikre spaltere.

10 flekkeskrabere, tildels af meget gode former, med udbuede skraberegge. Dertil kommer nogle mindre sikre.

Af flekkeknive er der mindst 8—9 foruden endel, som med adskillig sandsynlighed kan opfattes som saadanne.

2 bor, dannede af lange rygflekker. Et „tyndt bor“ som S. Müller 30. Dertil kommer nogle ikke ganske sikre flekkebor.

30 eneggede pilespidser, hvoraf enkelte er afbrækkede, af gode former med tilhuggede skaftunger og fint tilhuggede over en større eller mindre del af ryggen.

Fig. 14 a. $\frac{1}{1}$

Fig. 14 b. $\frac{1}{1}$

I den store samling er der ogsaa forøvrigt mange stykker, som med megen grund kan antages at være brugt som redskaber og tildels ogsaa forsætlig tildannede dertil. Saaledes er der mange flekker og spaaner med meget gode skjæreegge. 2 stykker kan nok opfattes som tynde skiveskrabere. Særlig kan merkes to store dolklignende stykker, 12 og 10 cm. lange, som neppe har faaet sin form ved tilfælde. Videre er der blokke, store skiver, som maa ansees for ikke udnyttet arbejdsmateriale, og klumper af flint. Fremdeles er der paa pladsen fundet 5 stykker pimpsten, som ofte forekommer paa stenalderspladse og maa have være brugt til glatning af gjenstande af træ.

Fundet er indført under nr. 9126, 9326, 9499 ff. og 9548.

Nede ved selve bredden af Voldvandet er fundet nogle faa flinter liggende sammen. Et af dem er en veldannet flekkeskraber, som i den ene ende har en skraberegg, der fortsætter langs den ene sidekant og halvdelen af den anden, tydelig indrettet for skjefning, 4,5 cm. lang. Et lidet vandslidt stykke synes tilhugget til bor. Ogsaa et par andre viser spor af tilhugning. Til dette fund hører ogsaa nogle stykker af bergart, hvoraf det ene er en tverøkse af grønsten med firesidet tværsnit og lidt beskadiget egg uden spor af slibning. Et par andre kan ansees som tilhuggerstene (9504).

VII. Ødegaarden. Fundpladsen ligger sydlig paa Nordlandet ved Omsundet, som skiller denne ø fra Frei, mindst 30 m. o. h. Herfra haves over 450 flinter, som hr. Nummedal har indsamlet paa sædvanlig maade i overfladen. Der saaes her og der noget kul, og nogle af flintstykkerne er ildskjærrede. Den aldeles overveiende mængde er affald tilligemed endel ikke helt udnyttet flintmateriale. De vigtigste til redskaber dannede stykker er:

En skivespalter med almindelig tværegg, 6 cm. lang, noget klumpet med naturlig kalkskorpe i nakken. Som skivespalter maa ogsaa et andet stykke opfattes, skjønt kun 3,5 cm. langt, med hel spalteflade paa den ene side, tilhuggen med længdespaltninger og med tværegg paa den anden og jevnt indsmalnende mod nakken. — En økse, vel tilhuggen efter længden paa den ene side, medens den anden har en hvælvet naturlig skorpeflade, men med tilhuggen tværegg, 5 cm. lang.

Flekkeskrabere. Deraf er mindst 4. Den her som fig. 15 afbildede er afbrækket, saa at kun den forreste del er bevaret, flad paa oversiden, af melkevid flint, med fint tilhugget udbuet skraberegg. De to paa planchen nr. 12 og 13 afbildede er af graa flint af tresidet tværsnit; den ene har nær den bagre ende et indhak for skjefningen, paa

Fig. 15. $\frac{1}{1}$

den anden er den retoucherede egg fortsat halvt nedover den ene side. En fjerde, noget længere og bredere, har ogsaa et fint

hugget indhak nær bagenden. Dertil kommer nogle stykker, som mindre sikkert kan regnes som skrabere.

Af eneggede pilespidser er der 4 af den almindelige smale form, hvoraf en er afb. paa planchen som nr. 5, og desuden en afbrækket skafttunge af en femte. Dertil kommer den pl. nr. 10 gjengivne bredbladede, ligeledes eneggede spids. Desuden er der fundet 3 stykker, som forøvrigt ligner smale eneggede spidser, men adskiller sig fra dem ved, at begge sidekanter har den samme fine tilhugning, som paa den ene ogsaa fortsættes rundt om basis. De er altfor spinkle til at kunne være bestemte til skrabere og kan heller ikke være afbrækkede spidser af bor. Det er rimeligst at anse dem som en form af pilespidser. De er 1,7—3 cm. lange og den bredeste kun 0,7 cm. bred. Dertil kommer en noget tvilsom tveregget spids. Nogle bladformede og lancetformede stykker er maaske ogsaa snarere at opfatte som pilespidser end som tilfældige afspaltede spaaner.

Videre er der 2 eller 3 flekkeknive og et bor. Desuden er der adskillige gode flekker, hvoraf endel vistnok har været brugt som knive, en enkelt vel har været en sag, og andre er saaledes formede i den ene ende, at de kan være brugte som skrabere.

Noget tilside for den egentlige fundplads er der opsamlet to eiendommelige stykker. De er flade spaaner af spidst trekantet omrids. Paa den ene er kanten rundt om fint tilhugget, paa den anden kun de to til spidsen sammenløbende sider og her noget grovere. De er for store til at kunne være pilespidser; de maa vel snarere ansees som skrabere.

Det fra denne plads indkomne er indført under nr. 9124, 9155, 9218 og 9418 ff.

VIII. Kolvik. Fundpladsen er i en liden dal med retning øst—vest, paa nordøstsiden af Nordlandet i Bremsnes sogn. Høiden over havet antages at være omtr. 30 m. Imellem flintstykkerne fandtes ogsaa noget kul. Der er indsamlet omtr. 400 stykker flint. Af tildannede redskaber findes deriblandt:

6 eneggede pilespidser af den sædvanlige form med fint tilhuggen skafttunge. De uskadte er 2,6—3,3 cm. lange; en, hvis

spids er afbrudt, har været noget længere. En af dem er afb. paa planchen fig. 7. Dertil kommer endnu en noget tvilsom.

Flekkeknive. Af de mange flekker, som fundet indeholder, har flere meget gode skjæreegge og har sikkert for en stor del været brugte som knive. Navnlige en enkelt har en udpræget knivform med buet ryg uden indsnævring for skjefning og noget beskadiget egg. Jfr. „Affaldsdynger“ s. 47.

Flekkebor. Flere stykker synes egnede til dette brug, men kun et par kan sikkert ansees som tildannede dertil.

En sag med udbuet egg, som dannes af stykkets to spalteflader. Den sterkt sagtandede egg kan ikke være tilfældig fremkommen, men den synes at være noget afslidt ved brug. Stykkets bagre parti har naturlig skorpe. Ligner noget „Affaldsdynger“ pl. IX 16, jfr. s. 128.

Forøvrigt findes der i samlingen, hvoraf den største del er affald, mange gode flekker, tildels afbrækkede. Nogle tykkere stykker har hel spalteflade paa den ene side og en kortere, som danner en tveregge, paa den anden. Uden at have karakteristiske former som skivespaltere har de dog været egnede til at bruges til hugning, maaske ogsaa til skrabning. Videre findes der endel blokke og klumper med afspaltninger. Fundet er indført under nr. 9446 ff.

Et par hundrede m. i vest for dette findested formoder hr. Nummedal at der har været en boplads under en bergvæg. Under bergvæggen syntes der at være levning af en mur og indenfor den kulholdig jord. I noget større afstand er der en heller, som ogsaa viste spor af at have været boplads. I overfladen saaes nogle albueskjæl og et par flintstykker og ved boring med graveskeen fandtes jorden kulholdig. Disse steder er ikke endnu nærmere undersøgte.

IX. Gløsvaag. Stedet ligger ogsaa paa Nordlandet, i vest for Kolvik og adskilt derfra ved en dybt indskjærende vaag. Herfra foreligger kun faa stykker. Men ved nærmere undersøgelse vil det vel vise sig, at der ogsaa her er en større flintplads. Af sikre redskaber indeholder fundet:

En skivespalter, 7 cm. lang, 6 cm. bred ved eggen. Sterkt

indsmalnende mod nakken, længdeaksen noget skraa i forhold til egglinjen. Den ene sidekant tyk, den anden ganske tynd med fin tilhugning. Tvereggfladen kort og eggen noget skadet. Et andet mindre stykke har ogsaa i det væsentlige spalterform, men er meget vandslidt.

Flekkeskraber, nu 5,5 cm. lang, med en udbuet skraber-egg, som gaar et stykke nedover den ene sidekant.

En liden tveregget pilespids (flekkespalter) af hvidgraa flint, 1,3 cm. lang, 1 cm. bred ved eggen. En anden er noget tvilsom paa grund af sin tykkelse paa midten.

To rundt om tilhugne stykker af flint, 8,5 og 7,5 cm. lange, som antagelig maa opfattes som kjerneøkser, hvis egge er sprungne af under brugen.

Dette fund er indført under nr. 9151 og 9443.

Paa et andet sted paa samme gaard Gløsvaag er der i et grustag nær en bæk, 30—40 m. o. h. fundet en tverøkse af en art grønsten og 3 stykker flint. Øksen har rundagtigt tværnit, 10 cm. lang, største bredde lidt ovenfor eggen 3,5 cm. Den er helt sleben, men endel ar af hugningen er dog ikke afslebne. Den ligner adskilligt den som fig. 20 i A. W. Brøgger, Norges Vestlands Stenalder (B. M. Aarb. 1907 nr. 1) afbildede økse fra Vespestad. Af flintstykkerne har det ene en økselignende form som en daarligt formet skivespalter (9122. 9444).

X. Golma. Golma er en liden ø udenfor det sydvestlige hjørne af Tusteren, ved et meget smalt sund adskilt fra denne ø. Midt paa øen ligger gaarden Golma. Herfra haves et meget stort fund og i nogen afstand fra denne plads er opsamlet to mindre. Den større fundplads „ligger noget søndenfor en linje mellem gaarden G. og pladsen Breivik, omtrent lige langt fra begge disse steder. Den ligger paa en mod syd heldende skraaning i en høide over havet, som anslaaes til 30 m. Der saaes en stensætning af etslags hesteskoform, knap 1 m. i tverm., som kan have gjort tjeneste som grue, og overalt omkring den var kul. Den blev ladet liggende urørt“ (A. Nummedals beretning). Her foreligger udentvil en sikker boplads. Fra hovedpladsen er indsamlet omtr. 600

stykker flint, som er indkommet til oldsagsamlingen. Af nogenlunde sikre, tildannede redskaber skal fremhæves:

En skivespalter. Den hele spalteflade paa den ene side er noget afhugget ved begge kanter. Den ene sidekant skarp, den anden bred.

En kjerneøkse eller rundtom huggen tverøkse. Den ene bredside er tilhuggen med afspaltninger efter længden, den anden ved tverhugning, eggen formet ved tre hug, den ene sidekant skarp,

Fig. 16 a. $\frac{1}{1}$

Fig. 16 b. $\frac{1}{1}$

den anden temmelig bred. 7,3 cm. lang, 4,8 cm. bred ovenfor eggen. Afb. som fig. 16 a og b.

Eneggede pilespidser. Deraf er 4 sikre; et par af dem mangler odden; de har vel tilhugne skafttunger. Dertil kommer en tvilsom. En af dem er gjengiven pl. fig. 6.

Flekkeskrabere. Der findes en med omtr. lige skraberegge i den ene ende og smalere skaftstykke. Flere har sikre retoucherede skraberegge i sidekanterne. Saaledes er der 3 smaa flekker med fint retoucherede indbuede egge i kanterne. 2 af dem er afb. som fig. 17. To andre har ogsaa indbuede skraberegge i den

ene kant. En rygflekkе har en saadan egg i den indre indbuede kant.

Som sage kan to flekker sikkert bestemmes, med sagegg i den ene kant. Dertil kan ogsaa regnes et tredie stykke med en udbuet sagegg.

Flekkeknive. Dertil kan mindst regnes 3, mulig ogsaa en fjerde, som syns at være afbrækket.

Af bor er der 3 rygflekker, hvis ene ende er spidst tilhuggen, og to bredere og kortere flekker med en smal spids ved den ene ende.

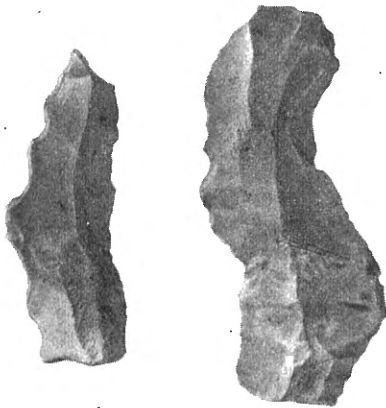

Fig. 17. $\frac{1}{1}$

Af den øvrige mængde er der nogle blokke, mange flekker, hvoraf flere har meget gode skjæreegge. Vistnok adskillig flere end de ovenfor anførte kunde udskilles som brugte til redskaber. En aldeles overveiende del maa dog regnes som affald, men der er forholdsvis mindre af ganske smaa stykker. Fundet er indført under nr. 9461 ff.

Et lidet stykke i nord for dette fund og 8 à 10 m. lavere er fundet flere store klumper flint med afspaltningsflader, som maa ansees for delvis udnyttet flintmateriale, og endel mindre, hvoraf ogsaa stykker er afhugne. Dertil kommer et stykke af sandsten, som mulig kunde være en tverøkse med beskadiget og forvitret eggparti (9468).

100 m. vestenfor hovedfundet er opsamlet en blok og 3 skiver af flint; et par af de sidste synes at have været brugte som skrabere (9467).

XI. Sandviken. Ved veikrydset ovenfor Sandviken, nordligst paa øen Tusteren, omtr. 40 m. o. h., er indsamlet omtr. 30 stykker flint. Deraf er 4 flekkeskrabere med tilhugne skraberedge i den ene ende, paa et par ogsaa noget nedover side-

kanterne. En af dem har nærmere den bagre ende et indhak for skjefning. Desuden er der to mindre sikre. En rundagtig, ganske tynd spaan, som i kanterne delvis har fin retouche. 2 bør, hvoraf navnlig det ene har en vel tilhuggen spids. En liden flekkespalter eller tveregget pilespids, 1,5 cm. lang. En bladformet pilespids, lignende R. 81, fint tilhuggen i kanterne med en ganske svag indbuning i basis. Ogsaa af de øvrige stykker kunde endel maaske opfattes som tildannede redskaber. To flekker kan mulig betragtes som flekkeknive. Et større stykke har lighed med en skivespalter, dog med slagbulen ved nakken. Fundet er indført under nr. 9472 ff.

Lesund. Gaarden Lesund ligger sydligst paa Skarsøen i Aure nær sundet mellem denne ø og Grisvaagøen. Herfra foreligger 3 fund, det ene er gjort nær gaarden (XII), det andet ved nedre Lesundvand (XIII), det tredie ved øvre Lesundvand (XIV).

XII. Ved Lesund gaard. En skivespalter med god, lidt indbuet tvereg, 5,5 cm. lang, omtr. 3 cm. bred ved eggen. Den hele spalteflade er noget afhugget ved kanterne. — En anden do. er kun 4,5 cm. lang med 3 cm. bred egg, temmelig tynd. Nakken danner ogsaa en tvereg, men meget smalere.

Flekkeskrabere. En liden, kun 3,5 cm. lang, beskadiget i enden, men begge siderne har retouche; ligner de fig. 17 gjen-givne fra Golma. Nær den anden ende har den et indhak for skjefningen. — En lidt længere har tilhugget egg i den ene ende og er retoucheret paa den ene sidekant. — Et i begge ender afbrækket stykke er retoucheret i begge sidekanter. — En fjerde, dannet af en tykkere rygplette, har en skraa skraberegg i den ene ende og er indsmalnende og aflyndet mod den anden ende, hvor bulen er. — Endelig et stykke af en bred, tynd flekke med en indbuet, fint huggen egg i et stykke af kanten.

Af andre tildannede redskaber kan nævnes: En flekkekniv med indbuet god skjæreeg, 6 cm. lang. Et tyndt bør af en flad spaan med et spidst fremspring, som er fint tilhugget i den ene kant. Et par andre stykker kan antagelig ogsaa opfattes som lignende bore. Videre findes et dolklignende stykke, dannet af en tyk flekke med store hug. I fundet, som idethele tæller

omtr. 100 stykker, er der usædvanlig mange rundagtige, tynde skiver af hvidagtig flint med gode egge, som kan formodes at være brugte dels som skrabere, dels som knive. Flinten er idethele af bedre art end almindelig. Fundet er indført under nr. 9514 ff.

XIII. Ved nedre Lesundvand. Fundet er indsamlet i en høide af 8—10 m. over vandet. Det bestaar af omtr. 350 stykker flint. Der medfølget ogsaa et stykke pimpsten, som synes at have slidflader, og nogle smaa stykker bergkrystal. Af flinterne er det allermeste affald. Af tildannede redskaber er der:

En skivespalter, kun 4 cm. lang, med en god tvereg, kun 1,5 cm. bred, uden indsmalning mod nakken, vel snarest at opfatte som en meisel.

Flekkeskrabere. En velformet med udbuet, fint hugget skraberegg i den modsatte ende af slagbulen; ogsaa den ene sidekant har delvis skraberegg. — En do., med omtrent lige egg i enden med retouche langs den ene sidekant. — En do., mindre godt formet, med skraa egg, indsmalnende mod den bagre ende. — Desuden findes 3 brudstkr. af afbrækkede flekkeskrabere, som har havt egghugning ogsaa i sidekanterne. Af dem, som synes at være hele, er ingen over 4 cm. lang.

Som en sag maa en 7 cm. lang flekke betragtes, som er fint tilhuggen i en større del af sidekanterne.

Skiveskraber, tynd og bred. I den slagbulen modsatte kant har den en 5,5 cm. bred, svagt udbuet, tilhuggen skraberegg. — Nogle tykke og klumpede, mindre stykker synes ogsaa at have en tilhuggen skraberegg.

Pilespidser. 7—8 lancetformede eller smale bladformede, tildels med særskilt tilhugne skafttunger; desuden nogle tvilsomme. 3 eller mulig 4 kan ansees som tvereggede (flekkespaltere) med skraa egg. Derimod findes ikke eneggede spidser. Her kan ogsaa nævnes et eiendommeligt stykke af usikker bestemmelse. Det er 2,5 cm. langt, smalt pyramideformet med 8 spalteflader efter længden, særdeles regelmæssig formet og jævnt tilspidset mod den ene ende, knap 1 cm. i tverm. ved den modsatte, hvor det mulig er afbrækket, af en sort, smuk flint.

Fundet er indført under nr. 9510 ff.

XIV. Ved øvre Lesund vand. Herfra er indkommet omtr. 250 stykker flint, opsamlet paa en plads, 6—8 m. høiere end vandet. Det meste er affald. Af tildannede redskaber findes:

En skivespalter, nær 5 cm. lang med en 2,5 cm. bred egg, mangler indsmalning mod nakken. — En mindre velformet skivespalter, 7 cm. lang, med en godt tilhugget tvereg, 2,5 cm. bred. Den tiltager i tykkelse mod nakken. — Et stykke med hel spalteflade paa den ene side og mange smaa paa den anden, men uden ordentlig egg kunde ansees som en økse, der enten ikke er blevet helt fuldført eller er afbrækket.

Af flekkeskrabere findes 5, tildels meget gode, med re-toucheret skraberegg i den ene ende og tildels ogsaa nedover kanterne, den længste 6,5 cm. lang.

Som skiveskrabere kan 4 stykker bestemmes, hvoraf to af meget tynde, smaa skiver. En er derimod 7 cm. lang og tyk, ender bagtil ligesom i et skaft, er noget grovt og uregelmæssigt formet, har en udbuet, tilhugget egg. Kunde snarest ansees som en yngre form.

Et tykt bor med en omtr. firesidet stamme med en lang, vel tilhuggen spids, 8,5 cm. langt. Desuden et kortere og to, hvis bestemmelse som bor er mindre sikker.

Fundet er indført under nr. 9505 ff.

XV. Gjerde. Denne gaard ligger paa den indre side af Grisvaagøen i Aure. Fundet er indsamlet paa en høide af omtr. 40 m. o. h. Det bestaar af 70—80 stykker, hvoraf den overveiende del er affald. Af redskaber er der en liden skivespalter, kun 4 cm. lang med en 3 cm. bred egg, noget tilhugget mod nakken, som ogsaa er eggformet. Desuden er der nogle skiver med brede spalterformede egge; de har maaske snarest været brugte som skrabere. 3 skiveskrabere med tydelig retoucherte egge, de to ganske smaa og noget vandlidte. Et par ikke ganske sikre flekkeskrabere. 2 stykker kan vel opfattes som lancetformede pilespidser uden kanthugning. Desuden er der nogle blokke og knuder. Indført som nr. 9518.

XVI. Edøen. Fundet er indsamlet vestenfor Tyrhaug paa Edøen i Edø prestegjeld.

Pladsen ligger nu omtr. $\frac{1}{2}$ km. fra stranden paa en udpræget strandvold, 24 m. o. h. Denne strandvold antages af Nummedal at falde sammen med tapesniveaueet paa Edøen. Fundet indeholder omtr. 700 stykker, hvoraf som sædvanlig det meste maa regnes som affald. Af redskaber er der:

Økseformer. En skivespalter, 9,5 cm. lang, indsmalende mod nakken ved tilhugning, eggen noget beskadiget ved afflisning. — En ualmindelig tyk og svær kjerneøkse, med tynde sidekanter og en udbuet tvereg, 12 cm. lang og 7,5 cm. bred ved eggen. Den har ingen indsmalning eller aftynding mod nakken og synes derfor lidet egnet til skjefning, men den falder godt i haanden. — En lignende mindre økse, men med lidt bredere smalsider, ogsaa tyk oventil, 9 cm. lang med en 2 cm. bred udbuet egg. — En tredje økse, 9 cm. lang med en god tvereg, sterkt afhugget i den øvre del.

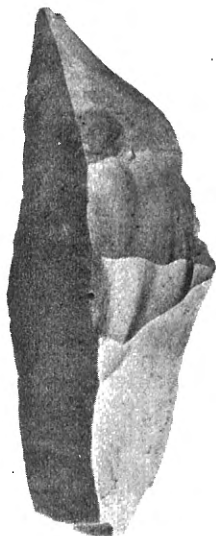

Fig. 18. $\frac{1}{1}$

To flekkeskrabere, 7 og 5 cm. lange, med skraa skraberegge, den ene tilhugget i den bagre del for skjefningens skyld. Nogle flekker med retoucheret egg langs den ene side er vel snarere at opfatte som sage. En uregelmæssig firkantet flekke eller spaan har retoucheret skraberegg i tre kanter.

Videre er der en kniv af ældre form, afb. her som fig. 18, et lidet bor, dannet af en rygflekkede med afhugning for skjefning, en sikker tveregget pilespids og nogle tvilsomme. Desuden en liden fin pilespids af kvarts med skafttunge.

Af den øvrige masse er der adskillige gode flekker med brugbare skjæreegge. Der er flere store skiver med gode egge. Videre blokke og knuder.

Fundet er indført under nr. 9455 ff.

XVII. Nælviken. Fra Nælviken paa Smølen i Edø pgd. foreligger der 4 fund, opsamlede paa forskellige steder paa gaar-

dens grund, de tre sidste paa begge sider af Nælvikberget i en høide af omtr. 30 m. o. h.

a. 15 stykker flint, deriblandt en liden flekkeskraber med retoucheret skraberegg i den ene ende og nedover den ene sidekant og et tykt bor.

b. 25 stykker flint og et stykke bergkrystal. Blandt flinterne er et tyndt bor, en skive med en fremspringende tilhuggen spids. Nogle skiver er i den ene kant tilhugne som sage eller skrabere.

c. Omtr. 50 stykker flint. Et stykke maa ansees for en skivespaltermeisel med tvereg, 5,5 cm. lang, ogsaa eggformet i nakken. Nogle bor. En noget tvilsom tveregget pilespids og to bladformede. Der er flere tynde skiver med gode egge, dog uden særlig tilhugning. Stykkerne er opsamlede i en grøft gennem myren.

d. Omtr. 100 flintstykker. En kjerne med spalteflader paa langs paa den ene, paatvers paa den anden side, med en skarp og en tver sidekant, maa vistnok opfattes som en økse. Eggen er vistnok meget tver, men kan være afknust. En flekkeskraber af en tyk flekke med skraa egg i den ene ende, retoucheret ved det ene hjørne og delvis i den ene sidekant. En liden flekkeskraber med tilhuggen egg i den ene ende. 2 tynde spaaner med skraberegg. Et tyndt bor af en skive med udspringende, tilhuggen spids. En tresidet pilespids, 3,6 cm. lang, lidt indsmalnende i den bagre ende. Desuden nogle tvilsomme pilespidse.

Disse fund er indførte under nr. 9528 ff.

XVIII. Bremsneshatten. Under dette fælles navn sammenfattes her en række fund, som er opsamlet paa et jevnt terrain søndenfor den bekjendte isolerede fjeldtop Bremsneshatten i Bremsnes sogn paa Averøen. Ialfald de 4 første skriver sig fra punkter, som ligger saavidt nær sammen, at der er grund til at tro, at de tilhører en eneste, meget stor flintplads.

a. Herfra foreligger over 120 stykker. En økseform, hvis ene side er en hel spalteflade, medens den anden har naturlig kalkskorpe til henimod eggen, som er temmelig tvert tilhuggen; ogsaa den ene sidekant og nakken har tilhugning. Maa ansees

som en ufuldkommet fornet skivespalter. 8,5 cm. lang, 5 cm. bred ved eggen. — Nogle skrabere af korte flekker og tynde skiver med tilhuggen egg i en eller flere kanter. — 4 flekkeknive, alle med indbuet skjæreegg, 3—5 cm. lange; to af dem er noget tilhugne for skjefning. Nogle flere flekker med gode egge kunde nok ogsaa opføres som knive. — 2 tynde bor af skiver med et skarpt fremspring, som ved tilhugning er skjerpet til spids. 2 andre bor med tilhuggen spids. — Forøvrigt er der flere kjerner og større klumper. Desuden flere stykker bergkrystal. Stykkerne er opsamlede paa et sted lige ved landeveien, omtr. 35 m. o. h.

b. En samling af omtr. 70 stykker. Et har form som en skivespalter, men er noget tyndere end almindelig. — En liden flekkeskraber, velformet med fin egghugning om den afrundede ende og langs sidekanterne. 2 større flekker har i den ene ende en skraa spalteeegg, som antagelig er beskadiget ved brug som skraberegg; tilhugne for skjefning ved den anden ende. — 3 bor med tilhugne spidse. — 3 flekker med indbuede skjæreegge maa regnes som flekkeknive; to af dem har tilhugning for skjefning, men ingen nogen tilhugning af ryggen. — Blandt det øvrige er der ellers flere stykker, som nok kunde betragtes som redskaber, deriblandt endel flekker. Desuden er der forholdsvis mange større stykker, tildels ikke fuldt udnyttet arbejdsmateriale.

c. 5 stykker, hvoraf det ene maa regnes for en skivespalter, noget grovt tilhuggen, men med brugbar tvereg, noget indsmalende mod nakken, 6 cm. lang, 5,5 cm. bred ved eggen. De øvrige stykker er meget vandlidte; det ene synes at have havt tilhuggen skraberegg. Findestedet omtr. 30 m. o. h.

d. Omtr. 200 stykker, hvoriblandt forholdsvis ret faa, som kan sikkert bestemmes som tildannede redskaber. Et kan mulig ansees som en skivespalter, 4,5 cm. lang med 3,5 cm. bred egg, med delvis kalkskorpe paa forsiden. Desuden er der to eller tre bor. Nogle tynde skiver har tandede kanter, som neppe har faaet dette udseende ved tilfældigt bræk, men snarere maa ansees som sage. Et stykke har en utvilsomt tilhuggen skraberegg i den ene kant. Blandt det øvrige er nogle blokke, nogle store,

flade skiver og flere, dog ikke store flekker. Findestedet omtr. 25 m. o. h.

e. 4 stykker, alle vandslidte. Det ene kunde godt opfattes som en tverøkse med slidt og afstødt egg. De øvrige synes at have havt tilhuggen skraberegg i den ene af sine kanter.

f. Et enkelt stykke, som antagelig maa ansees som en skive-skraber med slidt og beskadiget egg.

Disse fund er indførte under nr. 9542—9547.

B. Mindre fund.

Her er opført en række findesteder, hvorfra der kun foreligger nogle faa, tildels kun enkelte stykker. Dertil kommer desuden nogle, hvorfra der vistnok er et lidt større antal flinter, men som er opført her, fordi de er af mindre betydning. Det maa imidlertid erindres, at der ikke er foregaaet nærmere undersøgelser paa nogen af disse pladse. Stykkerne er fundne, fordi de tilfældigvis laa i dagen. Det er derfor meget sandsynligt, at ialfald endel af disse smaa fund kan tilhøre store og betydningsfulde flintpladse. Alle de under dette afsnit nævnte fund er ogsaa indsamlet af hr. Nummedal.

1. Nær Goma's fabrik paa Kirkelandet. 2 flintstykker, begge noget vandslidte (9149).

2. Ved „Staldbækken“ paa Kirkelandet. 4 smaa, smale flekker af temmelig god flint. Den ene kan være emnet til en flekkeskraber (9191).

3. Paa „Storsanden“ ved den nye vanddam paa Kirkelandet. En flekkeskraber med skraa skraberegg ved den ene ende og sagegg langs den ene sidekant, bagtil noget tilhuggen for skjefning. En fin, smal flekke. En spaan med tilhuggen, udbuet skraberegg. Dertil 3 ubestemte stykker (9192).

4. Nær „Stortua“ paa Kirkelandet. En kjerne med afspaltningsflader. En flekke, som synes at have havt en nu beskadiget, udbuet skraberegg i den ene ende. En spaan med en tilhuggen skraberegg (9193).

5. Clausenengen paa Kirkelandet. Flekke med gode skjæregge. 3 smaa stykker flint (9194).

6. Nær Fostervolds gaard paa Nordlandet. Flekkeskraber, 4,5 cm. lang, i den ene ende en tilhuggen, udbuet skraberegg, som gaar noget nedover den ene sidekant, bagtil smalere tilhugget for skjefning (9197).

7. Østenfor Løkkemyr paa Nordlandet. 25 stykker flint, dels smaa klumper, dels afspaltede stykker, som dog kun kan ansees som affald. De fleste er sterkt afslidte. Opsamlet i et fladt, bredt bækkeleie østenfor gaarden Løkkemyr i syd for Voldvandet, ved landeveien til Omsa (9328).

8. Mellem Røseren og Voldvandet (jfr. A V og VI) paa Nordlandet. Noget over 20 stykker. De fleste meget vandslidte; nogle bærer merke af at være forbrændte. Det allermeste er at anse som affald. Af tildannede er en liden skraber af en tyk flekke med fint tilhuggen egg om den ene ende og den ene sidekant. 3 meget afslidte, noget klumpede stykker synes at have havt skraberegg (9530).

9. Ved veien mellem Gløsvaag og Omsund. To større kjerner af blaalig flint; den ene synes at være emnet til en økse, med en daarlig huggen, maaske ufuldført egg. — En skiveskraber med grovt huggen egg. — Nogle smaa flintstykker, sterkt vandslidte, med spor af tilhugne skraberegge. — En tverøkse af sten, der har form som en skivespalter. Bagsidens flade er noget beskadiget i det ene hjørne ved en afkløvning. Eggfladen paa forsiden gaar op til midten af stykket. Eggen er nu meget but. 8 cm. lang, 6 cm. bred ved eggen. Tversnittet omtr. tresidet med nogen affladning af ryggen paa forsiden; sterkt indsmalnende mod nakken ved tilhugning. Intet spor af slibning (9171. 9199. 9445).

10. Indresæter paa Tusteren. 2 fine, smale flekkeskrabere af klar, hvidgraa flint, omtr. 5 cm. lange. Den ene har i den slagbulen modsatte ende en tilhuggen udbuet skraberegg og i den ene sidekant en sagegg. Den anden har langs den ene kant en fint retoucheret skraberegg. En smal, tresidet spaan tilhuggen paa den ene side er neppe at opfatte som en egen form af en enegget pilespids (9150).

11. Hals paa Tusteren. Meisel af sortgraa flint, rundt

om huggen, med en smal tvereg i den ene ende. 5 cm. lang, eggen knap 1 cm. bred. F. ved veien vestenfor Hals (9156).

12. Tømmervaag, Tusteren. Et stykke, som kan opfattes som en tveregget pilespids, indsmalnende mod den bagre ende ved tilhugning paa den ene side, knap 2 cm. lang. — Et trekantet, fladt stykke med 3 cm. lange sider, har etslags afslidt skraberegg i den ene kant (9471).

13. Mellem Tømmervaag og Jørgenvaag, Tusteren. Skivespalter, 9 cm. lang, 6 cm. bred ved eggen, indsmalnende ved tilhugning mod nakken. Forsiden har en jevn, tynd kalkskorpe. — Skiveskraber med omtr. firkantet omrids; $6 \times 4,5$ cm. i tverm., med høi, grovt huggen skraberegg ved to kanter. Opsamlet i en ny veigrøft ved en vei, som fører til en torvmyr (9147).

14. Breivik, Golma. Findestedet ligger i nogen afstand fra den under A X omtalte flintplads. En kjerneøkse med tvereg, tilhuggen paa den ene bredside ved afspaltninger efter længden, paa den anden ved tverhugning. Ingen indsmalning mod nakken, som er afjevnet ved en skraa spalteflade. 6,5 cm. lang, 3×4 cm. i tverm. ved nakken. — En noget grovt formet skivespalter med tilhuggen indsmalning mod nakken. — En flekkeskraber, i den bagre ende tilhuggen for skjefning. — Et bor, dannet af en tyk skive med en fremspringende, tilhuggen spids. Et flekkebor. — En større skiveblok og nogle affaldsstykker, deriblandt en liden topknode (9470).

15. Ved Solemssundet paa Stablandet (øen Stabben i Tusteren). En 13 cm. lang, adskillig buet flekke, som i begge sidekanter har indbuede sagegge; i den bagre ende tilhuggen for skjefning. Dette er en af de største flekker, som forekommer i disse fund. F. tilligemed to smaa stykker i en veigrøft. Stedet ligger omtr. 25 m. o. h. (9477).

16. Ved Sagvikvandet paa Stablandet. Flekkeskraber, udentvil afbrækket, nu 4 cm. lang, har i enden en udbuet skraberegg, som fortsættes halvveis nedover den ene side. — To rundagtige spaaner med tilhugne skraberegge, som dog er temmelig daarlige. — En større blok af blaalig flint med afspalt-

ningsflader, 11 cm. lang. Opsamlet i kanten af en ny vei, omtr. 30 m. o. h. (9478).

17. Vinsternes, sydligst i Aure. 3 smaa, meget vand-slidte stykker af lysgraa flint. Det ene, som har trekantet form, har maaske havt en skraberegg (9479).

18. Ovenfor Hellesfjord, Edø pgd. En fin, liden flekke-skraber af klar, hvidgraa flint, kun 3 cm. lang, med udbuet egg i den ene ende, tilhuggen for skjefning ved den anden. Dertil kommer nogle stykker, som maa regnes til affald. Stedet ligger paa østkysten af Smølen, lidt nordenfor Nælviken, hvorfra fundene A XVII (9527).

19. Kuli paa Kuliøen, Edø pgd. Flekkeskraber af sort-graa flint, 4 cm. lang, med retoucheret, udbuet skraberegg ved den ene ende, gjengivet paa planchen fig. 11. Et lidet brudstk. af en flekke af form som en flekkespalter, men har retoucheret egg til begge sider; det er derfor vistnok et stykke af en flekke-skraber, som har havt skraberegg i begge sidekanter. Dertil kommer nogle affaldsstykker (9485).

20. Mellem Kuli og Kulihaug. Den nedre del af en skafthuløkse af sten, afbrækket nederst i skafthullet, saa at kun en smal rende af dette er levnet. Den maa have havt en R. 32 nærstaaende form. Hullet boret fra begge sider, eggen nu noget afstødt og afvitret. — En skiveskraber med grovt tilhuggen, maaske noget beskadiget egg; til den anden ende er et udspring, som kan have tjent som en skaftunge. — Et uregelmæssig afspaltet stykke har ogsaa en tilhuggen skraberegg ved den ene kant. — 3 skiver kan ogsaa være brugte som skraber, men har ikke særskilt tilhugne egge. Dertil kommer omtr. 50 stkr. affald. Fundpladsen ligger omtr. 14—20 m. o. h., „betydelig lavere“ end findestedet for nr. 19. Dermed stemmer ogsaa fundets karakter, da det sees at skrive sig fra en senere tid af stenalderen (9481 ff.).

21. Ved Storvandet paa Averøen i Bremsnes. Liden skivespalter, 4,5 cm. lang og ligesaa bred ved eggen. Indsmalnende mod nakken ved tilhugning af kanterne. Forsiden har oventil bevaret kalkskorpe, nedentil en tilhuggen tveregg, som er

adskillig afstødt. For bestemmelsen som spalter og ikke som skraber taler navnlig de tydelige slidmerker ved eggen paa forsiden, som viser, at den har været brugt som huggeredskab (9157).

22. Nær Rosvaag paa Averøen i Bremsnes. En liden skiveskraber med en 3 cm. lang, temmelig let tilhuggen egg (9169).

23. Nær Klubben paa Averøen i Bremsnes. En skiveskraber med en 4 cm. bred udbuet egg, som er meget afslidt. Stykket er ogsaa noget vandslidt. — En liden skraber af en spaan, 4 cm. lang med en 2 cm. bred udbuet skraberegg, bagtil tilhuggen for skjefning. F. ved en gaardsvei, som fører fra bygdeveien til Klubben (9170).

24. Nær Rausand paa Averøen i Bremsnes. 6 klumpede stykker flint, noget vandslidte. 2 af dem synes at have haft en tilhuggen skraberegg. Dertil kommer et stykke bergkrystal og en liden aflang sten, som i enderne synes at have merker af at være brugt til stødning. F. paa nordvestsiden af Rausandfjeldet (9537).

25. Gjengstøen paa Averøen i Bremsnes. 2 stykker flint, hvoraf det ene udentvil maa opfattes som en tverøkse, 6 cm. lang, 3 cm. bred ved eggen; noget vandslidt. Indsmalnende mod nakken ved tilhugning af sidekanterne. Dertil kommer et stykke bergkrystal (9538).

26. Futsæter paa Averøen i Bremsnes. En skivespalter, 5 cm. lang, eggen som er skjev i forhold til stykkets akse, omtr. 4 cm. bred. Indsmalnende ved tilhugning mod nakken. Forøvrigt godt dannet, men ved en feil i flinten er eggfladen paa forsiden bleven indbuet. Eggen har dog været god. — 2 skiveskrabere med temmelig grovt tilhugne egge; den ene har egg til to modsatte sider. — En tredje skraber, dannet af en spaan, har finere huggen egg. — Et tykt bor med firesidet stamme og tilhuggen borspids. — En længere, tyk flekke har ved den slagbulen modsatte ende en tilspaltet egg med to indbugninger, som vel maa være skraberegge. — En liden kjerne. — 2 stykker bergkrystal. Det strøg, hvorpaa disse stykker er opsamlede, er anslaaet at være 30—40 m. o. h. (9539).

27. Nordenfor Bremsnes gaard. Et stykke flint, som kan opfattes som en flekkekniv. Bagtil tilhugget til en liden skaft-tunge. Af de to i en spids sammenløbende sidekanter har den ene en brugbar skjæreegg, medens den anden er tilhuggen som en skraberegg. Den kunde ogsaa regnes for en flekkeskraber. 5,5 cm. lang, bladet nedentil 3,5 cm. bredt (9540).

28. Nedenfor Valseshulen i Bremsnes. Skivespalter af flint, afb. fig. 19 a og b. 5 cm. lang, 3,5 cm. bred ovenfor eggen. Forsiden er hovedsagelig tilhugget med afspaltninger paa tværs; den ene sidekant er bred, den anden ganske skarp og har paa et stykke retouche som en skraberegg. Eggen en smule afstødt. F. i veien ret nedenfor hulen (9541).

Fig. 19 a. 1/1

Fig. 19 b. 1/1

29. Ved Rensvikvelven paa Frei i Bremsnes. Her er to forekomster, den ene fra den søndre, den anden fra den nordre side af den lille elv, som kommer fra Rensvikvandet. Fra den første foreligger ca. 20 stykker, for en stor del større og mindre klumper, de fleste adskillig vandslidte. Et par har dog sikker skraberegg ved den ene kant og maa regnes for skiveskrabere. Et stykke har forresten fuldstændig form som en skivespalter, men vilde være usædvanlig tynd, og bestemmelsen kan derfor ikke ansees som ganske sikker. — En anden samling paa omtr. 30 stykker er fra den nordre side af samme elv. Ogsaa her er de fleste stykker meget slidte med afskurede kanter. Et stykke kan

være en økseform med afstødt egg, et andet maa ansees som en flekkeskraber med en tilhuggen egg fra spidsen og lidt nedover den ene side, et tredje som et tykt bor (9130. 9535 f.).

30. Perkvernen i Frei. Bladformet pilespids, velformet, tilhuggen af en tynd flekke, med udbuet basis, 2,7 cm. lang (9196).

31. Kleiven i Frei. En mindre samling flintstykker, som var komne op i dagen ved pløining. Deriblandt er et 6,5 cm. langt stykke, som maa ansees for en meisel, rundtom huggen, med en slidt eller afstødt egg. Et andet meget lignende stykke synes ogsaa at kunne opfattes som en meisel, men med ufuldendt egg. — En flekkekniv af ældre form af klar brun flint. — Desuden er der nogle fine, smale flekker og nogle tvilsomme stykker samt en aflang kvartsitisk rullesten, som i den ene ende har sterke merker af stød (9129).

32. Kvalvaag i Frei. Omtr. 25 stykker, hvoraf det meste er mindre klumper og affald. Deriblandt er en tynd, tveegget pilespids med tilhuggen skafttunge og nogle stykker, som i kanterne viser spor af retoucheret skraberegg. Findestedet skal ligge omtr. 40 m. o. h. (9534).

33. Aarsund i Strømsneset. Økse af skivespalterform, 5 cm. lang, 3 cm. bred over eggen. Den har øiensynlig været udsat for sterk ophedning, hvorved et stykke paa bagsiden er udsprængt. Tvereggen paa forsiden er tildannet ved smaa hug. Øverst paa denne side er naturlig kalkskorpe og ujevn flade. — Paa et sted i nærheden er samlet 5 smaa flintstykker, hvoriblandt en flekkespalter (9195. 9198).

En saa stor samling af flintpladse som de ovenfor omtalte, med saa rige levninger vilde være en opdagelse af megen betydning, selv om de i sin karakter ikke var forskjellige fra dem, som tidligere er kjendte fra det nordenfjeldske. Af saadanne kjendtes der jo nemlig tidligere ikke saa faa af større eller mindre omfang. Saaledes endel fra Akerø, Bolsø og Bud i Romsdalen, to fra Aure i Nordmøre, to fra Agdenes i Fosen og endelig den nordligste fra

Flatanger i Namdalen. Disse nye pladse i Ytre Nordmøre vilde dog udmerke sig fremfor de tidligere kjendte ved den usædvanlig store mængde af dem paa temmelig begrænsede omraader og ved den store rigdom paa levninger i flere af dem, hvor der er anvendt mere tid paa indsamlingen. Dertil kommer, at der ved saa mange af de ovenfor opregnede forekomster er udenfor tvil, at der endnu kun foreligger prøver fra flintpladse, som ved nærmere undersøgelse vil komme til at vise sig meget rige. Som eksempel herpaa kan blandt andre fremhæves de under A XVIII nævnte pladse ved Bremsneshatten, hvor det vist ved nærmere undersøgelse vil vise sig, at der er en sammenhængende flintplads af meget betydelig udstrækning. Det er kun visse dele af Jæderen, som kan fremvise en tilnærmelsesvis lige stor rigdom paa boplads og arbejdspladse fra stenalderen.

Ogsaa under den nævnte forudsætning vilde derfor disse nye fund indeholde et uventet fyldigt bevis paa en sterk stenalderbefolkning gennem et længere tidsrum saa langt nord i landet som nærmest nordenfor den 63ende breddegrad.

Men betydningen af fundene forøges i overordentlig grad, naar det af den ovenfor givne sammentrængte beskrivelse af deres indhold tydeligt nok fremgaar, at der er en væsentlig aldersforskjel mellem disse fund og de stenalderfund, som tidligere er kjendte fra det nordenfjeldske Norge. Af denne redegjørelse viser det sig nemlig, at ialfald de fleste af dem tilhører en ældre periode af stenalderen. De indeholder former, som uimodsigeligt henfører dem til den ældre nordiske stenalder, til en tid, som ikke kan være væsentlig forskjellig fra de danske skaldyngers eller kjøkkenmøddingers tid. Fra denne tid kjendte man hidtil i Norge kun fund fra den sydligste del af landet, og ialfald forsaavidt det gjælder fund af flintsager, ogsaa derfra kun noksaa sparsomt.

Blandt de redskabsformer, som sikkert beviser, at den største del af de ovenfor gennemgaaede fund hidrører fra ældre stenalder, maa først og fremst nævnes skivespalterne. Denne økseform, hvoraf nogle prøver er gjengivne i fig. 4—7, 13, 14 og 19, og som her ligesom andensteds forekommer i noget afvigende former,

karakteriseres væsentlig ved, at den ene bredside dannes af en hel spalteflade, som fremkommer ved stykkets afspaltning fra blokken, medens den anden er tilhuggen med flere slag og nedentil har en eggflade, som oftest er dannet ved et enkelt hug. Denne økseform fremtræder først ved begyndelsen af den neolitiske tid og forsvinder igjen ved slutningen af denne periodes ældste afsnit, den ældre nordiske stenalders, da den afløses af den yngre stenalders slebne flintøkse. Den er saaledes sikkert karakteriserende for den ældre nordiske stenalders. I danske og sydsvenske bopladsfund, saaledes i de danske skaldynger, er økser af denne form fundne i stor mængde.

Fra Norge kjendte man hidtil kun 10 eksemplarer af flintøkser af denne form, hvoraf den nordligst fundne skriver sig fra Ryfylke. De fleste af dem er enkeltfund. I disse nordmørske fund er skivespaltere opsamlede paa 28 forskjellige pladse i et antal af mindst over 50, og naar man regner de ovenfor som tvilsomme betegnede med, omtr. 65 eksemplarer, heri ogsaa medregnet skivespaltermeisler. Jeg tror, at man ialfald trygt kan regne antallet til 60. Sammenlignet med de faatallige tidligere norske fund kan allerede dette tal give en forestilling om, hvilken betydning disse fund har til at udvide vor kundskab om den ældre stenalders befolkning i Norge.

Ved siden af skivespalterne staar en anden ogsaa for den ældre neolitiske tid eiendommelig økseform, kjerneøkse eller den rundt om hugne økse (jfr. fig. 8 og 16). Af saadanne og af meisler, som er hugne paa samme maade, er ovenfor opført omtr. 20, hvoraf ialfald 15 maa ansees som ganske sikre, fra 14 forskellige fundpladse.

Af de under A opførte fundpladse har alle med undtagelse af VIII afgivet økser af nogen af disse former og desuden 11 af de under B opførte pladse. Allerede ved disse økseformer er altsaa 28 af disse flintpladse sikkert betegnede som tilhørende ældre stenalders.

Foruden disse redskabsformer indeholder fundene en række andre, som fører til den samme bestemmelse af deres aldersforhold.

Flekkeknive af ældre form, men forøvrigt af noget for-

skjellig arbejdsmaade, forekommer i en række af fundene, oftest flere fra samme plads.

Af de flekkeskrabere, som tildels i større antal forekommer i de fleste af de nogenlunde store fund, maa ialfald endel former ansees som sikkert betegnende for ældre stenalder, og der er heller intet iveien for, at de alle kan tilhøre denne tid. Efter S. Müller (Ordning s. 3) forekommer de lige og skraa flekkeskrabere ogsaa oftere paa de yngre bopladser og i gravene, de indbuede derimod neppe, de udbuede sjelden, og de har da ikke en tilhugget grebtunge. I disse fund er flekkeskraberne med udbuet egg de hyppigste, og de er ofte tilhugne for skjefning, dels ved indhak i kanterne, dels ved afjevning af ryggen eller slagbulen.

Af pilespidser er der i disse fund nogle former, som er lidet karakteristiske; disse stykker er ogsaa ofte usikre, da de savner betegnende tilhugning. De to sikreste former, som ogsaa frembyder mest interesse, er de tvereggede (flekkespaltere) og de eneggede. Af disse forekommer den første form baade i ældre og yngre stenaldersfund, og dens forekomst her kan saaledes ikke yde noget sikkert bidrag til tidsbestemmelsen. Af saa meget større betydning er i denne henseende de eneggede pilespidser, som findes i mindst 7 af de større fund, hvoraf de fleste indeholder flere eksemplarer, et enkelt (A VI, Voldvandet) endog 30. Det maa desuden erindres, at disse smaa stykker selvfølgelig er meget vanskelig at opdage i jord og grus, og at derfor uundgaaelig mange kan undgaa opmærksomheden selv ved den omhyggeligste undersøgelse. Denne form af pilespidser er ikke funden i de danske skaldynger, hvor den tvereggede spids er den almindelige. Derimod er et par stykker fundne i den ældre boplads i Maglemose. I sin beskrivelse af Maglemosefundet har G. F. L. Sarauw (Aarb. f. nord. Oldk. 1903 s. 208 ff.) leveret en udredning af denne pileforms udbredelse og tidsforhold, hvortil jeg her skal henvise. Den forekommer allerede i hulefund og andre bopladsfund fra den senere palæolitiske tid eller rensdyrtiden, men er særlig hyppig i den ældste neolitiske tid. Han karakteriserer den som den ældre form af flintpile, som senere afløstes af de tvereggede. De eneggede pile har noget afvigende former; men fælles

for dem er dog, at de til den ene side har en egg, som kun er dannet ved stykkets afspaltning, medens den anden sidekant helt eller delvis er fint tilhuggen. I disse fund har de omtrent altid en særskilt tilhuggen skafttunge. Tilhugning for skjefning, men uden skafttunge har man paa stykker som pl. fig. 7. Der forekommer dog nogle faa stykker, hvoraf en prøve er gjengivet paa planchen fig. 8, som jeg skulde antage ogsaa maa opfattes som eneggede pilespidser, men som mangler tilhugning for skjefning. Jfr. planchen fig. 1—4 og 9 fra Christies Minde, 5 og 10 fra Ødegaard, 6 fra Golma.

Betegnende for en ældre tid er ogsaa endel former af b.or. Karakteristisk er ogsaa bl. a. rigdommen paa tildels ualmindelig lange og brede flekker og gode blokke.

I disse fund forekommer ofte skiveskrabere af en mere primitiv form og ringe størrelse. Denne redskabsform forekommer saagodtsom ikke i de ældre danske skaldynger. Men den er almindelig allerede i palæolitisk tid og er ogsaa fundet i Maglemose (Aarb. f. nord. Oldk. 1903 s. 308 f.).

Af de under B. opførte fundpladse er der jo enkelte, hvorfra der kun foreligger nogle faa og lidet karakteristiske stykker, som ikke giver sikkert holdepunkt for bestemmelsen af deres alder. Men forøvrigt er det kun et enkelt af de beskrevne fund, nr. 20 fra Kuli—Kulihaug, som ved sine former afgjort henviser til yngre stenalder. Dermed stemmer ogsaa den lave beliggenhed, som vist er adskillig lavere end tapesniveauet ved Smølen.

Nøiagtigere opmaalinger af høiderne er kun foretaget paa nogle faa steder, saaledes paa Edø (A XVI). Men efter hr. Nummedals skjønsvise ansættelse af høiderne, ligger de sikre ældre stenalders pladse gennemsnitlig ca. 30 m. o. h., nogle lidt under, men de fleste noget over denne høide. Dette bliver ikke saa lidet over strandlinjens høide under litorinasænknings maximum, som nærmest Kristiansund antages at være 21 m. o. h. Det kan ikke overraske at finde pladsene saavidt høit i strøg, som ligger saa aabent mod havet, og som under en høiere havstand vel har været endnu mere ubeskyttet mod havets paagang end nu. Pladsene ved Lesund (A XII—XIV) ligger dog adskillig høiere, efter hr. Num-

medals opfatning ca. 50 m. o. h. Her ligger dog vel ogsaa litorinasækningens strandlinje adskillig høiere, og for de to pladser vedkommende er beliggenheden vel ogsaa betinget af vandene.

At der har levet folk paa disse steder ogsaa i den yngre stenalder, er sikkert. Det bevises af den nedenfor beskrevne boplads i Valseshulen og af mange enkeltfund. Det vilde da ikke være noget forunderligt, om der paa saadanne aabne flintpladse, som efter sit hovedindhold tilhører en ældre tid, ogsaa forekommer stykker af yngre oprindelse. Som saadanne kan nævnes den under A III nævnte flintpil og antagelig ogsaa nogle enkelte stykker fra andre pladser. Saadanne forekomster kan følgelig ikke tillægges nogen betydning for fundenes tidsbestemmelse.

Jeg har her om disse forekomster brugt mere almindelige betegnelser, flintpladse, stenalderspladse o. lign. Tidligere brugte man almindelig navnet flintverksteder (verkstedspadse); men dette navn er i den senere tid opgivet og bliver ofte endog betegnet som feilagtigt. Det sidste kan jeg ikke erkjende for rigtigt, naar man ikke netop med navnet forbinder forestillingen om en industriel bedrift, men kun deri lægger, at det er en plads, hvor der i længere tid og i større maalestok har været tilvirket redskaber af flint. At det har været arbejdspladse, er uimodsigeligt. Om bopladsene ogsaa har været netop paa de samme steder, kan undertiden være tvilsomt, især hvor man finder levningerne efter arbejdet paa aaser eller brekker, hvor der ikke er noget ly for veiret. Arbejdspladsens beliggenhed kan mulig ofte have været betinget af, at der fandtes forraad af raaflint paa stedet. Da imidlertid bostederne ihvertfald ikke kan have været langt fjernede fra arbejdspladsene, kan der jo heller ikke være noget væsentligt at indvende mod ogsaa at kalde dem „bopladse“, om de end ofte ikke har bevaret andre spor efter et her boende folk end levningerne af flintarbejdet.

Paa ingen af disse nordmørske bopladse er paatruffet organiske rester efter maaltider. De østersskaller, som fandtes paa pladsen A I, kan nemlig som ovenfor nævnt ikke antages at skrive sig fra oldtiden, og det samme gjelder ogsaa en enkelt musling-skal i pladsen A VII. I denne henseende ligner disse pladse

de jæderske. At de folk, som har boet her, har været musling-ædere, kan man ikke tvile om. Og naar der da ikke er fundet rester af endog de mest modstandsdygtige muslingskal, maa dette som paa Jæderen forklares af, at de liggende i eller tæt under overfladen ikke har kunnet holde sig i det fugtige havklima. Sandsynligvis har der heller ikke oprindeligt nogensteds været egentlige dynger af ben, skjæl og flint, hvor øvre lag kunde beskytte underliggende. Flinternes stilling tyder heller ikke paa, at der har været saadanne dynger.

Af kogesteder er der et sikkert i pladsen A X (Golma), som ikke endnu er nærmere undersøgt. I A I har der utvilsomt været ét stensat kogested (grue), som imidlertid iforveien var forstyrret ved dyrkningsarbeider. Forøvrigt er der kun paa nogle pladse fundet mere eller mindre af kul og kulrester.

Det maa imidlertid med hensyn til de spor, som pladsene kan indeholde af stenaldersfolkets liv her, erindres, at undersøgelserne hidtil kun har haft en foreløbig karakter.

Disse betydningsfulde fund stiller flere nye opgaver for forskningen og vil indbyde til drøftelse i forskellige retninger. Enhver fagkyndig vil imidlertid forstaa, at jeg finder det ubetimeligt endnu at indlade mig paa nogen saadan efter kun i nogle faa maaneder, ved siden af meget andet arbeide, at have beskjeftiget mig med dette materiale, og at jeg har indskrænket mig til en oversigtlig karakteristik af fundene. Paa et enkelt spørgsmaal vil jeg dog til slutning gaa noget nærmere ind.

Disse fund giver et sterkt indtryk af, at et rigeligt forraad af flint har staaet til det folks raadighed, som har efterladt sig disse levninger. Ikke alene er det en meget stor masse flinter, som hidtil er indsamlet (med stort og smaat omtr. 8000 stykker); men for de fleste pladses vedkommende er der al sandsynlighed for, at de langt fra er udtømte, men har en meget større udstrækning. Ligesom ved tidligere kjendte pladse fra yngre tid, f. eks. den rige paa Draget i Bolsø, reiser sig da her naturlig det spørgsmaal, hvorfra raamaterialet til det arbeide, som er foregaaet paa flintpladsene, er hentet. Geologerne lærer jo, at flint ikke forekommer i naturligt leie i Norge. For det sydøstlige Norges vedkommende

antager professor W. C. Brøgger („Strandlinjens Beliggenhed under Stenalderen“ s. 73), „at den flint, som er efterladt af ældre og yngre stenaldersfolk, dels som færdige redskaber, dels som affald fra tilhugning af saadanne, omtrent helt og holdent er tilført andenstedsfra, særlig fra Danmark, for en del maaske som færdige redskaber, for en del som raamateriale“.

Naar det imidlertid som her gjelder en nordligere del af landets vestkyst, synes det mig af flere grunde ganske uantageligt, at raamaterialet til alt dette flintarbeide skulde være hentet langveisfra. At ialfald i yngre stenalder færdige redskaber, som havde større værdi i forhold til sin vægt, undertiden er ført lange veie, er utvilsomt. Paa denne maade maa det forklares, at redskaber af flint kan findes endog oppe i Tromsø amt. Men naar det gjelder raaflinten, bliver forholdet ganske anderledes. Det synes ganske utroligt, at man ialfald i en ældre periode af stenalderen skulde have havt saa udviklede kommunikationsmidler, at man kunde føre en saa tung vare i saa store mængder en saa lang vei som fra Jylland op til Romsdålen, Møre og Trøndelagen.

Skulde virkelig en saadan transport være foregaaet, maatte man ialfald kun have ført med sig gode og fuldt brugbare stykker. Men nu viser det sig, at flintklumper, som findes paa saadanne pladse, ofte bare delvis indeholder brugbar flint. De er ofte hullede og indeholder undertiden større partier kridt. Skulde materialet have været skaffet tilveie med saa stort besvær, maatte man ogsaa vente, at det var blevet udnyttet til det yderste. Men dette er slet ikke tilfælde paa disse pladse. Fremdeles vilde det under forudsætning af, at materialet var skaffet tilveie ved transport ad sjøveien fra Danmark, være vanskeligt at forklare, at det paa stenalderspladse længere syd paa kysten som paa Vespestad paa Bøml eller paa Garnes i Haus viser sig at have været mangel paa flint, idet man der hovedsagelig eller for en stor del har benyttet sig af bergarter, som man har bearbejdet paa samme maade som flinten. Og endelig synes der mig at ligge en meget afgjørende indvending deri, at det neppe lader sig paavise, for hvilke varer et stenaldersfolk heroppe ved kysten skulde have tiltusket sig raaflinten i Danmark.

Maa man derfor efter min mening gaa ud fra, at raaflinten har været at finde her paa disse steder, hvor den er blevet bearbejdet, maa man vel forklare dens forekomst her paa samme maade som paa Lister og Jæderen. Den maa være ført hid af isstrømmene i istiden. Ialfald efter nogle geologers mening har den isstrøm, som er gaaet ud gennem Skagerak, udenfor Jæderen bøiet nordover. Saaledes er det vel tænkeligt, at den kan have afleiret flintblokke paa forskellige steder op efter kysten ligesom paa Lister og Jæderen.

Der er ingen grund til at tro, at forekomsten af boplads fra ældre stenalder er indskrænket til disse bygder i ytre Nordmøre. Ovenfor har jeg i oversigten over samlingens aarstilvækst gjort opmærksom paa, at nogle indkomne fund fra Hegdalsvik og Rakvaag paa Otterøen og fra Akerø prestegaard paa Gossen, alle tre steder i ytre Romsdalen, utvilsomt ialfald delvis tilhører en ældre periode.

Der vil nu fra museets side blive rettet forøget opmærksomhed paa mulige forekomster af stenalderspladse, særlig paa kyststrækningen mellem Romsdalens sydgrænse og Trondhjemsfjorden.

Rettelse: Side 40 l. 11 og 12 er henvist til pl. fig. 10 og pl. fig. 7 istedetfor pl. fig. 9 og pl. fig. 8.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

